

ROMANOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa *apóstol Pablon escribiran, *Roma llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Rom 1.1, 7). Apóstol Pabloqa Cilicia *provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey *nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq, hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa *Moisespa escribisqa *leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál. 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 50 otaq 59 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Roma llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Rom 1.7). Chay creyentekunaqa yaqa llapallankun karanku mana Israel nacionniyoq runakuna.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, runakuna huchankumanta wanakuspa, Jesucristopi iñispanku, salvasqa kasqankuta yachanakupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa *evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq... Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta...” (Rom 1.16-17).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
 - (1) Cartapa qallariyininmanta (Rom 1.1-17).
 - (2) Diospa phiñakuyninqa llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta (Rom 1.18 asta 3.20).
 - (3) Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta (Rom 3.21 asta 4.25).
 - (4) Perdonasqa kaspas, Jesucristollapaqña kawsananchismanta (Rom 5.1 asta 8.39).
 - (5) Diospa akllasqa Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kanankumanta (Rom 9.1 asta 11.36).

- (6) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (Rom 12.1 asta 15.13).
- (7) Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta (Rom 15.14 asta 16.27).

Cartapa qallariyninmanta

1 1 *Roma llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablotan kikin Jesucristo *apostolnin kanaypaq akllawaran, saynapi paymanta allin willakuykunata willanaypaq. Chaymi noqaqa Jesucristopa serviqnin kani.

2 Chay allin willakuykunataqa Diosmi *profetankunantakama ñawpaqmantapacharaq ña Bibliapi prometerañña willasqa kananpaq. 3 Chay allin willakuykunaqa Diospa Wawan Jesucristomantan willakushan. Paymi noqanchis hina runa kananpaq kay pachapi naceran *rey Davidpa mirayninmanta. 4 Ichaqa *Santo Espiritupa willakusqanman hinan, Diosqa Jesucristota wañusqanmanta kawsarichimuran. Hinaspan runakunaman rikuchiran, Jesucristoqa cheqaqtapuni atiyniyoq Diospa Wawan kasqanta. Chayraykun Jesucristoqa noqanchispa Señorninchis.

5 Dios favorecewaqtinmi Jesucristo akllawaran apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa enteron mundontinman rishani, Jesucristomanta willamunaypaq, saynapi runakuna Jesucristopi creespanku, payllataña kasukuspa kawsanankupaq. 6 Chay kasukuq runakunamanta wakinninmi qankunapas kashankichis. Qankunatapas Diosmi waqyasurankichis Jesucristopaqña kanaykichispaq.

7 Kay cartatan Roma llaqtapi tiyaqkunaman escribimushaykichis. Qankunatan Diosqa anchata munakusupaykichis waqyasurankichis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, payllapaqña kawsanaykichispaq. Chayraykun noqaqa mañakushani Dios Taytanchista, hinallataq Señorninchis Jesucristotawan, qankunata khuyakusupaykichis favorecesunaykichispaq, hinaspa hawkallata kawsachisunaykichispaq ima.

Roma llaqtaman riyta Pablo munasqanmanta

8 Wawqe panaykuna, noqaqa primertan Jesucristopa sutinpi Diosman graciasta qoni, enteron mundontinpi runakuna, qankunapa iñiyniykichismanta allinta rimasqankurayku. **9** Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosta servini, Wawan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspay. Hinaspapas Diosmi testigo, sapa kutin mañakuspay, qankunapaqpas mana qonqaspay mañakusqaymantaqa. **10** Noqaqa Diosmantan sapa kutin mañakushani, sichus pay munaqtinqa, qankunaman visitaq hamunaypaq. **11** Noqaqa anchatapunin munashani qankunawan tupayuyta, saynapi *Santo Espiritupa yanapayninwan qankunata yanapaykuqtiy, qankuna iñiyniykichispi qaqa hina sayanaykichispaq, **12** kay nisqayqa, noqanchispura iñiyninchispi kallpanchanakunanchispaqmi.

13 Wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutiñan qankunaman visitamuyta munarani; ichaqa manan hamuyta atimuranichu, huk casokuna presentakamuwaqtin. Noqaqa qankunaman hamuspaymi, Jesucristomanta runakunaman willayta munani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, iñiyninkupipas aswan masta wiñanankupaq. Saynatan huk law llaqtakunapipas Jesucristomanta runakunaman willamurani. **14** Noqaqa Diospa palabrantan llapallan runakunaman willanaypuni kashan, Grecia *nacionniyoq runakunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas, yachayniyoq runakunaman hinallataq mana yachayniyoq runakunamanpas. **15** Chaymi noqaqa, kay allin willakuykunata qankuna *Roma llaqtapi tiyaqkunamanpas willayta munashani.

Jesucristopa willakusqan evangelio atiyniyoq kasqanmanta

16 Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa *evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq, primerta Israel *nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas. **17** Kay allin willakuy evangelion

yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta. Kaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Pipas huchanmanta perdonasqa justo runa kaspasqa wiñaypaqmi kawsanqa, Diospi iñisqanrayku”, nispa.

**Diospa phiñakuyninqa llapallan huchasapa
runakunapaq kasqanmanta**

18 Cheqaqtapunin Diosqa hanaq pachamanta phiñakuyninta rikuchimushan paypa contranpi kaq runakunaman. Chay runakunan kanku Diospi mana creespa payta despreciaqkuna, tukuy huchakunata ruwaqkuna, hinallataq runamasinta mana khuyapayaq runakuna ima. Chay huchakunata ruwaq runakunan, Diosmanta allin willakuykuna reqsisqa kananta mana munankuchu.

19 Paykunaqa allintan yachanku Diosmantaqa, Dios kikinpuni paykunaman reqsichikusqanrayku.

20 Ichaqa kay pachata Dios unanchasqanwanmi, runakunaqa yachanku Diosqa ancha atiyniyoq kasqanta.

Hinaspan Diosqa chay tukuy ima ruwasqanpi ancha yachayniyoq kasqanta rikuchiwanichis. Chayraykun runakunaqa mana ni pipas ninmanchu “Diosmantaqa manan noqaqa yacharanichu”, nispaqa. **21** Chay runakunaqa Diosmanta yachashaspankupas, Diostaqa manan adorarakuchichu, nitaqmi graciastapas qorankuchu. Aswanmi chay runakunaqa yanqa tonteriaskunallapi piensaspanku, paykunapa sonqonkuqa tutayaqpi hina kaspas, astawanraq rumiyaran. **22** Chay runakunaqa piensankun tukuy imata yachanankupaq ichaqa manataqmi ni imatapas yachankutaqchu. Chaymi paykunaqa rogro uma runakuna kanku. **23** Paykunaqa tukuy atiyniyoq wiñay kawsaq Diosta adoranankumantaqa, aswanmi runaman rikch'akuq taytacha mamachakunata adoranku. Hinaspapas adorallankutaqmi alton phawaq animalman rikch'akuq idolokunata, tawa chakiyoq animalman rikch'akuq idolokunata, hinallataq mach'aqwayman rikch'akuq idolokunatawan ima.

24 Chayraykun Diosqa sonqonkupa munasqanman hina tukuy millay huchakuna ruwanankupaq dejarparan. Chaymi

paykunaqa millay khuchi vidakunapi purinku; hinaspan cuerponkutapas mana respetaspa, millay p'enqay huchakunata ruwaspa, waqllichiranku. **25** Hinaspapas paykunaqa, Diosmanta cheqaq kaqkunata yachashaspankupas, aswanmi mana cheqaq kaqkunapi creeranku. Chayraykun paykunaqa Diospa unanchasqa kaqkunata adoranku, aswan tukuy ima unanchaq cheqaq Diosta adoranankumantaqa. Ichaqa noqanchisqa tukuy atiyniyoq Diosllatañan wiña-wiñaypaq adorananchis. Amén.

26 Chaymi Diosqa chay runakunataqa dejarpariran, ancha millay huchakuna ruwanankupaq. Chayraykun warmikunaqa, qarikunawan manaña puñuyta munaspanku, warmipura munanakuspanku, qariwan hina puñuranku. **27** Saynallataqmi qarikunapas warmikunawan manaña puñuyta munaspanku, qaripuraña munanakuspanku warmiwan hina puñuranku. Chayraykun paykunaqa kikinkupa cuerponkupi millay p'enqay huchakunata ruwaspanku, ancha ñak'ariy castigota chashkiranku.

28 Hinaspapas chay runakunaqa, Diosmanta allin willakuykunapiqa manan creerankuchu. Chayraykun Diosqa paykunata dejarpariran, piensayninkuman hina millay huchakunata astawanraq ruwanankupaq. **29** Chaymi chay runakunaqa tukuy millay huchakunata sonqonkupi waqaychanku. Hinaspan paykunaqa khayna clase runakuna kanku: Diospa *leyninkunata mana kasukuqkuna, {manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuqkuna}, tukuy millay huchakunata ruwaqkuna, qolqe mashkayllapi piensaqqkuna, runamasinpa contranpi tukuy mana allinkunata ruwaqkuna, envidiosokuna, runamasinta wañuchiqqkuna, peleanterokuna, runamasinta engañaqqkuna, cuento q'epikuna, **30** runamasinpa contranpi rimapakuqqkuna, runamasinta despreciaqqkuna, Diosta cheqnikuqqkuna, runamasinpa contranpi maldadta ruwaqkuna, paytukuqqkuna, qarillaña puriqqkuna, mana allin ruwaykunata rikhurichiqqkuna, tayta mamanta mana kasukuqqkuna, **31** roqro uma runakuna, mana ni imatapas confianapaq runakuna, runamasinta mana khuyapayaqqkuna, tukuy daño ruwaqkuna, hinallataq mana khuyapayakuq yana alma runakuna ima. **32** Paykunaqa

yachankun Diospa kamachikuyninman hina, chay tukuy millay huchakunata ruwaq runakunaqa, wañuchisqa kanankuta. Ichaqa chayta yachashaspankupas, paykunaqa manan chay millay huchakuna ruwaytaqa dejankuchu; aswanmi chay millay hucha ruwaq runakunataqa “allinmi chay ruwasqaykiqa”, nispa alabanku.

Runakunata Dios juzgananmanta

2 1 Chayraykun niykichis, manan importanchu ni pi kasqaykipas. Qanri, ¿creewaqchu chay millay huchakuna ruwaq runakunata huchachanaykipaq? ¡Qanqa manan huchachaytaqa atiwaqchu, nitaqmi ni pitapas juzgaytaqa atiwaqchu! Sichus pitapas huchachaspa, juzganki chayqa, qan kikillaykitan huchachakuspa acusakushanki, qanpas paykunapa ruwasqan huchakunata ruwasqaykirayku. **2** Ichaqa yachanchismi, Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, chay millay huchakunata ruwaq runakunataqa juzgan. **3** Runamasiykita juzgaq runa, qanpas chay millay huchakunata ruwaq runakuna hinallataqmi ruwashanki. Chayri, ¿creewaqchu Diospa juzganan p'unchawmanta ishkapakuyta? **4** Qanri, ¿manachu cuentata qokunki Diospa sumaq khuyakuyninmanta, hinallataq paciencianmantawan? Diosqa ancha pacienciayoq kaspan, qankunataqa suyashasunkichis, llapallan huchaykichismanta wanakuspa, payman kutirikunaykichista. **5** Ichaqa rumi sonqo terco kaspaykichis, hinallataq Diosman mana kutirikusqaykichisraykun, qankunaqa aswan mastaraq Diosta phiñachishankichis, juzgana p'unchaw chayamuqtin, aswan mastaraq castigasqa kanaykichispaq. **6** Runakunapa imapas ruwasqanman hinan, Diosqa sapankamaman pagapunqa. **7** Diosqa wiña-wiñaypaq kawsaytan qonqa, allin kaqkunata ruwaspa, wiñay kawsayta mashkaq runakunaman. Paykunashashanku Diospa alabasqan kayta, hinallataq Diospa hatunchasqan kaytawan ima. **8** Ichaqa Diosqa anchata phiñakuspanmi castiganqa, paypa contranpi hatariq runakunata, tukuy millay huchakunata ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata rechazaq runakunatawan ima. **9** Hinaspapas huchakunata

ruwaq runakunapaqmi kanqa ancha ñak'ariy, hinallataq ancha llakikuy ima. Chay ñak'ariykunan kanqa, primertaqa Israel *nacionniyoq runakunapaq, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima. **10** Ichaqa, Diosta kasukuspa, allin ruwaq runakunatan Diosqa alabanqa, hatunchanqa, hinallataq hawkayayta ima qonqa, primerta Israel nacionniyoq runakunaman, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunamanwan ima. **11** Saynatan Diosqa llapallan runata juzganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

12 Moisespa escribisqan *leykunata mana reqsishaspa huchallikuq runakunapas juzgasqan kanqaku. Ichaqa manan Moisespa escribisqan leyman hinachu juzgasqaqa kanqaku. (Aswanmi paykunaqa concienciankuman hina, hinallataq kikinkupa leyninkuman hinan juzgasqaqa kanqaku). Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata reqsishaspa huchallikuq runakunaqa, Moisespa escribisqan leyman hinan juzgasqa kanqaku. **13** Diospaqqa, justo runakunaqa manan Moisespa leyninta uyariqla runakunachu, aswanqa Moisespa leyninta uyarispa kasukuq runakunan. **14** Huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospa leyninkunata mana yachashaspankupas, kikinkupa kamachikuyninkuta cumplispankun, Diospa leyninkunataqa cumplishanku. **15** Hinaspapas paykunaqa sonqonkupin yachanku, imas allin kaqkuna kasqanta, hinallataq imas mana allin kaqkuna kasqantapas. Chaymi ima mana allinkunatapas ruwaqtinku, otaq allin kaqkunata ruwaqtinkupas, chay conciencianku paykunataqa acusanqa otaq defiendenqapas. Chaymi paykunaqa concienciankupi yachakunku, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqankutapas. **16** Saynan kanqa juicio p'unchaw chayamuqtin. Chay p'unchawpin Señorninchis Jesucristontakama, kikin Diospuni juzganqa sonqonkupi tukuy ima secretokuna waqaychasqankutapas, Jesucristomanta willakusqanman hina.

Israel nacionniyoq runakuna leyta mana kasukusqankumanta

17 Israel *nacionniyoq runamasiykuna, qankunamanta wakinniychichismi ninkichis: “noqaykuqa Israel nación llaqtayoqmi kayku”, nispaykichis. Hinaspan qankunaqa

Moisespa *leyninman hap'ipakunkichis, hinallataq Diosmantapas alabakuspa, khaynata ninkichis: **18** “Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata leespaykun, Diospa munakuyninmantaqa allinta yachayku. **19** Ñawsa hina kaq runakunatan, allin kaqman pusayku. Tutayaqpi hina kaq runakunapaqmi, k'anchay hina kayku. **20** Diosmanta mana yachaqa runakunatan, yachachiyku. Humilde runakunapaqmi yachachiqnin kayku”, nispaykichis. Qankunaqa Moisespa escribisqan leyta leespaykichismi, Diosmanta allin yachachikuykunata, hinallataq cheqaq kaqtapas yachankichis. **21** Ichaqa, huk runakunata yachachishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq mana kikillaykichistachu yachachikunkichís? Qankunaqa, “manan suwakunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq suwakunkichís? **22** Qankunaqa, “manan waqllikunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq waqllikunkichís? Qankunaqa, “taytacha mamacha idolokunataqa cheqnikunan”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq *templonpi kaqkunatari suwakunkichís? **23** Qankunaqa, “Moisespa escribisqan leykunatan yachayku”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq Diostari malpi qepachinkichís? Saynata Diospa nisqanta mana kasukuspaykichismi, qankunaqa Moisespa leyninkunata saruchakushankichis. **24** Bibliapin escribisqa kashan:
 “Qankuna mana allinkunata ruwaspa
 kawsasqaykichisraykun, huk law nacionniyoq
 runakunaqa, Diosmanta malta rimanku”, nispa.

25 Sichus *circuncisión costumbreta ruwachikuspa Moisespa escribisqan leyta kasukunki chayqa, allinmi. Ichaqa, sichus circuncisión costumbreta ruwachikushaspayki, Moisespa escribisqan leyta mana kasukunkichu chayqa, manan ni imapaqpas valenchu chay circuncisión costumbre ruwachikusqaykiqa. **26** Chayraykun niykichis, sichus huk law nacionniyoq runakuna, Moisespa escribisqan leyta mana yachashaspankupas, leypa kamachisqanta ruwanqaku chayqa, paykunan circuncisión costumbretapas ruwachikushankuman hina Diospaqqa aswan kashanku. **27** Chayraykun circuncisión costumbreta mana ruwachikuq huk law nacionniyoq runakunaqa, leyta mana yachashaspankupas, qankunataqa

juzgasunkichis. Saynataqa juzgasunkichis, qankuna leyta yachashaspaykichispas, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikushaspaykichispas, leyta mana kasukusqaykichisraykun. **28** Qankunaqa Israel nación llaqtamanqa manan pertenecenkichis, Israel nación llaqtapa costumbrenkunata ruwasqaykichisraykuchu, nitaq circuncisión costumbreta ruwachikusqaykichisraykullachu. **29** Aswanmi Israel nación llaqtamanqa pertenecenku, tukuy sonqonkuwan Diosta kasukuq runakuna. Saynata kasukuq runakunan sonqonku ukhupi circuncisión costumbreta ruwachikusqa hina kanku. Chaytaqa ruwan kikin *Santo Espiritun, manan circuncisión costumbrechu. Ichaqa Diosta kasukuq runakunataqa, manan runakunachu alaban, aswanqa Diosmi.

3 1 Chayri, ¿allinchu icha manachu Israel *nacionniyoq kayri, otaq *circuncisión costumbreta ruwachikuyri?

2 Arí, Israel nacionniyoq kayqa allinpunin, palabranta paykunaman primerta Dios qosqanrayku.

3 Ichaqa wakin Israel nacionniyoq runakunaqa manan cheqaqtachu Diospa kamachisqankunataqa cumpliranku. Chayri, ¿paykuna mana cumplisqankuraykuchu, Diosqa prometesqanta manaña cumplinqa? **4** ¡Manan saynachu chayqa! Diosqa cheqaqtapunin imatapas riman. Runakunan ichaqa llullakuspa rimanku. Chaymi Bibliapiqa Diosmanta nishan:

“Runakunaqa llapallankun yachanqaku, cheqaqtapuni rimasqaykita, hinallataq justo kasqaykita ima. Chayraykun pipas juzgasuspaykiqa, mana ima huchayoqta tarisunki”, nispa.

5 Diosqa castigawasunmi sichus noqanchis huchakunata ruwaqtinchisqa. Saynata castigawaspanchismi Diosqa reqsichikun justo kasqanta. Chayri, ¿noqanchis nisunmanchu “Diosqa mana imamantan castigawashan”, nispa? Manan. (Noqaqa runamasiykichis hinallan rimapayashaykichis).

6 ¡Manan saynachu! Sichus Dios mana justo kaspari, ¿imaynataq juzganman culpayoqchus icha mana culpayoqchus kasqankutarí?

7 Ichaqa huchayoq runakunaqa ninkumanmi khaynata: “Noqayku tukuy llullakuykunapi kawsasqaykuraykun,

runakunaqa aswan mastaraq cheqaq Diosta alabashanku. Chayri, ¿imanaqtintaq noqaykutari huchasapa runakunata hina Diosri juzgawankuman aswan noqaykupa ruwasqaykuwan Dios hatunchasqa kashaqtinrí?” nispanku. (Chay huchasapa llullakuq runakunapa khayna piensasqankuqa manan allinchi. Diostaqa runakunaqa alabanku cheqaq kaqta rimaq Dios kasqanta yachasqankuraykun, manan runakunapa hucha ruwasqankuwanchu). **8** Sayna kaqtinri, ¿manachu huchakunata aswan ruwasunman, allin kaqkuna hamunanpaq? Ichaqa saynata rimaspankun wakin runakunaqa noqa Pablota acusawanku: Pabloqa yachachishan: “huchakunata aswan ruwasun, allin kaqkuna hamunanpaq”, nispanku. Saynataqa rimanku noqata malpi qepachiwanankupaqmi. Ichaqa saynata llullakuspa yachachiqkunataqa, Diosmi, justiciata ruwaspa, anchata castiganqa.

Diospa ñawpaqninpi llapallan runakuna huchayoq kasqanchismanta

9 Saynaqa, ¿ima niwaqchistaq kaykuna nisqaymantarí? Qankunari, ¿piensankichishchu kay Israel *nación llaqtayoq runakunamanta, huk law nación llaqtayoq runakuna aswan más huchayoq kanankupaq? ¡Manan chayqa saynachu! Ñan niykichishña, Israel nación llaqtayoq runakunapas, hinallataq huk law nación llaqtayoq runakunapas, llapallanchismi Diospa ñawpaqninpiqa huchayoq kanchis. **10** Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Manan ni pipas justo runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas mana huchayoqqa kanchu.

11 Manan ni pipas Diospa yachachisqanta entiendeq runaqa kanchu.

Manataqmi ni ch'ulla runallapas Diosta mashkaqqa kanchu.

12 Llapallanmi kay pachapi runakunaqa, huchapi kashanku.

Hinaspan llapallanku, huchapi kawsaspanku, Diosmanta karunchasqa kashanku.

Manan ni pipas allin kaqta ruwaq runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas allin kaqta ruwaqqa kanchu [*Salmos 14.1-3*].

13 Siminkupas asnaq sepultura hinan tukuy tiempo kichalayashan.

Paykunaqa llullakuspankun engañanku.

Paykunapa siminkumantaqa, mach'aqwaypa venenon hinaraqmi rimasqankuqa lloqsimun.

14 Paykunapa rimayninkuqa, runamasinkuta maldeciyllan.

Paykunaqa qaso simi kaspankun, k'araqlatapani rimashanku [*Salmos 10.7*].

15 Paykunaqa runamasinkuta wañuchinankupaqmi, listollaña kashanku.

16 Paykunaqa waqay llakikuytan, ñak'ariytawan ima mayman rispankupas saqetamunku.

17 Paykunaqa hawkalla kawsaytaqa manan yachankuchu [*Isaías 59.7-8*].

18 Paykunaqa manan Diostaqa manchakunkuchu, nitaqmi respetankupashchu”, nispa [*Salmos 36.1*].

19 Kunanqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa, runakuna chay leykunata kasukuspa kawsananpaq escribisqa kasqanta. Ichaqa manataqmi ni pipas llapallan chay leykunata kasuytaqa atirankuchu. Chaymi llapallan runakunaqa, Diospa ñawpaqninpi upallaspanku, huchayoq kasqankuta yachakunqaku.

20 Chayraykun Moisespa llapallan escribisqan leykunata mana cumplisqankurayku, mana ni pipas kikillankutaqa salvakuyta atinkumanchu. Aswanmi Moisespa escribisqan leykunaqa, huchayoq kasqanchista reqsikunanchispaq qosqa karan.

Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta

21 Kunanqa manan Moisespa escribisqan *leykunaman hina kawsasqanchisraykuchu, Diosqa justo runaman tukuchiwanichis. Aswanqa chay justo runa kanamantan, Moisespas hinallataq ñawpaq *profetakunapas ña escribirankuña. **22** Chaymi kunanqa, Israel *nacionniyoq kasqanchispas otaq huk law nacionniyoq kasqanchispas, Diosmanqa manaña importanchu. Aswanmi Jesucristopi iñisqanchisraykulla, Diosqa salvawanchis. Hinaspapas huchanchiskunata perdonawaspanchismi, justo runamanña

tukuchiwanchis. **23** Runakunaqa llapallanmi huchayoq kanku. Chaymi Diospa sumaq glorianmantaqa karunchasqa kashanku. **24** Ichaqa Diosmi mana mereceshaqtinchispas anchata munakuwanchis. Chaymi cruzpi Jesucristopa wañusqanwan, huchanchista perdonaspa, justo runaman tukuchiwanchis (Jesucristopi creesqanchisrayku). Diosqa justo runamanqa tukuchiwanchis, manan imatapas ruwasqanchisraykuchu, aswanqa gratisllan. **25** Chaypaqmi Diosqa mandamuran kay pachaman Señorninchis Jesucristota, cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañunanpaq. Chay yawarnin ch'aqchusqanwanmi, payqa llapallan huchanchista perdonawanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chay ruwasqanwanmi Diosqa justo kasqanta reqsichikun. Hinaspapas Diosqa pacienciyoyq kaspanmi, huchasapa runakunata ñawpaqtaqa mana castigaranchu. **26** Kunanmi ichaqa Diosqa, huchanchiskunata perdonawaspanchis, Jesucristopi iñiqkunataqa mana huchayoq justo runamanña tukuchiwanchis. Saynapin Diosqa rikuchiwanchis cheqaq justo kasqanta.

27 Chaymi Diospa ñawpaqninpiqa, mana ni pipas alabakuyta atinmanchu, llapallan leykunata kasukusqanraykuqa. Aswanmi Diosqa aceptawanchis Jesucristopi iñisqanchisrayku. **28** Chaymi noqanchisqa yachanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku Dios salvawasqanchista, ichaqa manan Moisespa escribisqan leypi imapas ruwaykunata kasukusqanchisraykuchu. **29** Saynaqa kunan tapuyukusunchis, Diosri, ¿Israel nacionniyoq runakunapa Diosnillanchú? Manan, aswanqa enteron mundontinpi runakunapa Diosninmi. (Chaymi pipas Jesucristopi creeqkunaqa, salvasqa kanqaku). **30** Diosqa ch'ullallan. Paymi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas, Jesucristopi iñiqtinku, salvanqa. **31** Saynaqa, ¿Jesucristopi iñisqanchiswanchu, Moisespa escribisqan leykunataqa mana valeqmanña tukurachinchís? ¡Manan saynachu! Aswanmi Jesucristopi iñisqanchiswanqa, Moisespa escribisqan leykunata, allinta valorashanchis.

Abrahampa iñiyinmanta

- 4** **1** Ichaqa kunan piensarisunchis, ¿ima nisunmantaq ñawpaq abuelonchis Abrahampa iñiyinmantarí?
2 Sichus imapas ruwasqanraykulla Abraham salvasqa

kanman karan chayqa, Abrahamqa alabakuyta atinmanmi karan. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, manan alabakuytaqa atinmanchu. **3** Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa Diospin iñiran. Chaymi Diosqa payta chashkiran mana huchayoq justo runata hina”, nispa [*Génesis 15.6*]. **4** Ichaqa kunan piensarisunchis, llank'apakuq runaqa, manan huk regalota hinachu pagontaqa chashkikapun. Aswanqa llank'asqanmantan pagontaqa chashkikapun. **5** Ichaqa pipas mana llank'ashaspa pagota chashkiqqa, huk regalota hinan chashkikun. Saynallataqmi pasan mana imatapas mereceshaspa, Diospi iñiq runawanpas. Paytan Diosqa llapallan huchankunata perdonaspa, justo runaman tukuchin. Chaymi chay runaqa, Diospi iñisqanrayku, salvasqa kanqa. **6** Saynatan *rey Davidpas niran Diospi creespalla kusikuq runakunamantaqa. Mana imata mereceshaqtinkun, Diosqa paykunata justo runakunaman tukuchiran, paypi iñisqankurayku. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

7 “Ancha kusion kanku huchankumanta perdonasqa runakunaqa.

Diosmi paykunapa huchankutaqa manaña yuyanñachu.

8 Ancha kusion kanku Diospa manaña huchachasqan runakunaqa”, nispa [*Salmos 32.1-2*].

9 Chay ancha kusikuyri, ¿*circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunallapaqchu, icha circuncisión costumbreta mana ruwachikuq runakunapaqwanchú? Kunan nisqaykichis, chay kusikuyqa kanqa, Diospi iñiq llapallan runakunapaqmi. Kunanyá yuyariychis, Abrahampas Diospi iñisqanraykun, mana huchayoq justo runa hinaña salvasqa karan. **10** Abrahamri, ¿hayk'aqtaq mana huchayoq justo runa hina salvasqa karan? ¿Circuncisión costumbreta ruwachikusqanpa antesnintachu icha qepantañachú? Abrahamqa salvasqa karan, manaraq circuncisión costumbreta ruwachikushaspanmi. **11** Abrahamqa circuncisión costumbreta manaraq ruwachikushaspanmi, ña salvasqaña karan. Chaymantañan circuncisión costumbretaqa huk señal hina aychanpi kananpaq ruwachikuran. Chayraykun Abrahamqa Diospi iñiq mana circuncidasqa runakunapapas papan hina. Chaymi Diospi iñiq runakunaqa, mana circuncidasqa kashaspankupas,

Diospa ñawpaqninpiqa mana huchayoq justo runakuna kanku.

12 Saynallataqmi Abrahamqa circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunapapas papan hina. Ichaqa manan llapallanpachu.

Aswanqa Abraham hina ñiniq runakunallapa papanmi.

Abrahampa mirayninkunapaq Diospa prometesqanmanta

13 Diosmi Abrahammanpas hinallataq

mirayninkunamanpas huk promesata prometeran, kay pachata huk herenciata hina chashkinankupaq. Ichaqa manan Moisespa escribisqan *leykunata cumplisqankuraykuchu, chay promesataqa chashkinanku karan, aswanqa Diospi ñinisa justo runamanña tukusqankuraykun. **14** Sichus Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Moisespa escribisqan leykunata cumplispanku, chay herenciata chashkinkuman karan chayqa, Diospi ñinisaqankuqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu karan. Sayna kaqtinqa, Diospa prometesqanqa, mana valorniyochá kanman karan. **15** Chayraykun Diosqa castiganqa Moisespa escribisqan leykunata mana kasukuq runakunataqa. Ichaqa leykuna mana kaqtinqa, manachá ni pipas huchayoqchu kasqantaqa yachakunmanchu karan.

16 Chayraykun Diospi ñiniq runakunalla Abrahamman Diospa prometesqantaqa, huk regalota hina chashkinku. Chaymi Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Diospa prometesqantaqa huk regalota hina chashkinqakupuni. Chay regalotaqa chashkinqaku, manan Moisespa escribisqan leykunata kasukuqkunallachu, aswanqa Abraham hina Diospi ñiniq runakunapiwanmi. Chayraykun Abrahamqa, Diospi llapallan ñiniqkunapa panchis hina. **17** Khaynatan Abrahammantaqa Bibliapi nishan: “Qantan ashka *nación llaqtakunapa papan hina kanaykipaq churarayki”, nispa [*Génesis 17.5*]. Hinaspapas tukuy imata unanchaq, hinallataq wañusqakunata kawsarichimuq Diosmi Abrahammanqa chay promesata qoran. Chaymi Abrahamqa tukuy atinyiyoq Diospi creeran.

18 Hinaspapas Diosmi Abrahamtaqa khaynata niran:

“Qanpa mirayniykiqa mana yupay atinaraqmi kanqa”, nispa [*Génesis 15.5*].

Chay nisqanpin Abrahamqa creeran manaña wawayoq kananta yachakushaspanpas. Chaymi Abrahamqa Diospi

iñiq llapallan nación llaqtakunapi kaq runakunapa papan hina. **19** Abrahamqa yaqa pachaq watayoqña kashaspanmi, manaña wawayoq kananpaq hinañachu karan. Hinaspapas warmin Saraqa qollurin karan. Ichaqa sayna kasqanta yachashaspanpas, Abrahamqa manan iñiyninpiqa chiriyaranchu. **20** Aswanmi payqa Diospa prometesqanpi mana ishkayaspa anchata confiaran. Chaymi astawanraq Diospi iñispa, sapa p'unchaw aswan mastaraq kallpanchakuran. Saynapin Abrahamqa aswan mastaraq Diosta alabaran. **21** Hinaspapas Abrahamqa cheqaqtapunin Diospa prometesqanpiqa confiaran. Chaymi payqa seguro kasharan, Diosqa atiyniyoq kaspas, prometesqanta cumplanpaq. **22** Chaymi Diosqa Abrahampa iñisqanta yachaspa, mana huchayoq justo runata hina salvaran.

23 Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa mana huchayoq justo runan”, nispa. Saynata nispaqa, manan Abrahamllamantachu nishan. **24** Aswanmi chaytaqa nishan noqanchismantawan. Saynallataqmi noqanchispas salvasqa kasunchis Diospi iñisqanchisrayku. Ichaqa Diosmi Señorninchis Jesucristotaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran, noqanchispapas Señorninchis kananpaq. **25** Señorninchis Jesucristoqa huchanchiskunaraykun wañunanpaq entregasqa karan. Hinaspan wañusqakuna ukhumanta Diosqa kawsarichimuran, saynapi (Jesucristopi creespa), mana huchayoq justo runakunaña kaqtinchis, Diospa salvasqan kananchispaq.

Mana huchayoq justo runa hinataña Dios aceptawasqanchismanta

5 **1** Diosmi noqanchistaqa mana huchayoq justo runata hina aceptawaranchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chaymi noqanchisqa, Dioswan hawkalla kawsanchis, Señorninchis Jesucristo yanapawasqanchisrayku. **2** Ichaqa Jesucristopi iñisqanchisraykun, Diosqa noqanchisman qowanchis ancha munakuyninta. Chay munakuyninmi kunanqa noqanchispi kashan. Chaymi noqanchisqa anchata kusikuspa, Diospi suyakunchis, huk p'unchaw paywan kushka sumaq glorianpi pay hina

k'ancharishaq kananchispaq. **3** Hinaspapas noqanchisqa chay munakuyninta chashkisqanchisraykun, tukuy ima ñak'ariykunaña hamuwaqtinchispas, anchata kusikuspa kawsasunchis. Ichaqa saynata ñak'arispachismi yachanchis pacienciayoq kayta. **4** Sichus pacienciayoq kasunchis chayqa, Diosmi noqanchiswan kisisqa kanqa. Hinaspan Diosqa yanapawasunchis astawanraq paypi confiananchispaq. **5** Ichaqa Diospi confiaspachisqa manan p'enqakusunchu, prometesqanta cumplisqanrayku. Diosqa *Santo Espirituta qowaspachismi, rikuchiwaranchis cheqaqtapuni munakuwasqanchista.

6 Noqanchisqa huchallapi kawsaspan mana salvakuyta atiranchishchu. Ichaqa tiempo chayamuqtinmi, Señorinchis Jesucristoqa, huchayoq runakunarayku, cruzpi wañuran. **7** ¿Kanmanchu pillapas huk justo runapa rantinpi wañunanpaqrí? Manan facilchu kanman; aswanqa kanmanpashchá pillapas, huk justo runapa rantinpi wañunanpaqqa. **8** Ichaqa Diosmi ancha munakuyninta noqanchisman rikuchiwanichis. Chaymi huchasaparaq kashaqtinchis, Señorinchis Jesucristoqa rantinchispi wañuran. **9** Paymi noqanchispa rantinchispi wañuspa, yawarninta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayqa yachananchismi kayta, paypa ruwasqanwanmi noqanchisqa wiñay castigomanta aswan mastaraq librasqa kasunchis. **10** Noqanchisqa Diospa enemigon kashaqtinchismi, Diosqa Wawan Jesucristota cruzpi wañunanpaq mandamuran, saynapi Dioswan allinpananchispaq. Chaymi kunanqa salvasqa kanchis, Dioswan allinpanasqaña kasqanchisrayku. Hinaspapas astawanraqmi Señorinchis Jesucristoqa noqanchista defiendewasunchis, wañusqanmanta kawsarimusqanrayku. **11** Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa kunanmi anchataraq kusikunchis, noqanchispa favorninchispi Diospa ruwasqanwan. Chaymi kunanqa Dioswan allinpasqaña kashanchis, Señorinchis Jesucristo favorninchispi wañusqanrayku.

Adanmantawan Jesucristomantawan

12 Adanpa huchallikusqanwanmi huchaqa kay pachapi rikhuriran. Chay huchapa kawsanpin wañuytas

kay pachapi rikhuriran. Chaymi llapallan runakunaqa, huchata ruwasqankurayku wañunku. **13** Moisespa escribisqan *leykuna manaraq kashaqtinmi, ña huchaqa kay pachapi karanña. Ichaqa manan ni pipas huchachasqaqa kanmanchu, leykuna manaraq kashaqtinqa. **14** Ichaqa (Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinqa), Adanmanta asta Moisespa tiemponkamaqa huchata ruwasqankuraykun llapallan runakunaqa wañuranku. Adanqa Diospa kamachisqanta mana kasukusqanraykun wañuran. Ichaqa Adanmanta asta Moiseskama miramuq runakunaqa manan Adán hina huchallikusqankuraykuchu wañuranku. Aswanqa chay tiempopi manaraq kamachikuy leykuna kasqanraykun, concienciankuman hina huk clase huchakunata ruwasqankuraykun wañuranku. Chaymi Adanpa ruwasqanwan runakunaqa wañuyta tariranku; ichaqa Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, runakunaqa wiñay kawsayta tarinku. **15** Chayraykun Diospa wiñay kawsay qowasqanchistaqa mana comparaswanchu Adanpa hucha ruwasqanwanqa. Huk ch'ulla runalla (Adán) huchallikusqanwanmi llapallan runakunaqa wañuyta tariranku. Ichaqa Diospa ancha munakuynintataqmi huk ch'ulla runantakamalla huk regalota hina gratislla chashkinchis. (Payqa Jesusmi. Paypi creespan ashka runakunaqa wiñay kawsayta tarinqaku). **16** Adanpa hucha ruwasqantaqa, manan comparasunmanchu Diospa ancha sumaq regalonwanqa. Chay hucha ruwasqanmantan castigo hamun. Ichaqa Diosmi anchata munakuwaspanchis gratislla ashka huchanchismanta perdonawanchis. Saynapi justo runa hinaña kasper salvasqa kananchispaq. **17** Huk runallapa huchallikusqanwanmi, llapallan runakunaqa wañuyta tariranchis. Saynallataqmi cruzpi huk runa wañusqallanwan, wiñaypaq kawsayta tarinchis, saynapi Dioswan kushka gobiernananchispaq. Diosqa anchata munakuwaspanchismi, huchanchiskunata gratislla perdonaspa, wiñay kawsayta qowanchis, (Wawan Jesucristopi creeqtinchis).

18 Ichaqa imaynan Adanpa huchallikusqanwan kay pachapi llapallan runakunaqa, castigasqa kanankupaq, huchachasqa karanku. Saynallataqmi Jesucristopa cruzpi

wañusqanwan, Diosqa justo runamanña tukuchiwanichis. Chaymi (pipas Jesucristopi creeqkunaqa) wiñay kawsayniyoq kanqaku. **19** Adanqa Diospa kamachisqankunatan mana kasukuranchu; chaymi Adán hina llapallan runakunaqa Diosta mana kasukusqankurayku, huchayoq kanku. Ichaqa Jesucristoñataqmi Diospa llapallan kamachisqankunata kasukuran; chaymi Diosqa Jesucristopi creeqkunataqa, justo runakunata hinaña chashkinqa.

20 Moisespa escribisqan leykunaqa escribisqa karan, llapallan runakuna huchasapa kasqankuta reqsikunankupaqmi. Ichaqa chay ancha huchapi kawsasqankuta reqsikuqtinkun, Diospa ancha munakuyninqa, astawanraq mirariran. **21** Huchaqa atiyniyoqmi karan runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, Diospa munakuyninqa aswan más atiyniyoqraq, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq.

Jesucristollapaqña kawsanamanta

6 **1** Chayri, ¿ima nisunchistaq? Dios astawan munakuwananchispaqri, ¿hinallachu astawanraq huchallapi kawsasunchís? **2** ¡Manan saynachu! Noqanchisqa ñan huchapaqqa wañusqa hinaña kashanchis. Chayraykun noqanchisqa manaña huchallapiqa kawsananchishchu. **3** Qankunaqa amayá qonqaychishchu. Noqanchisqa Jesucristopa sutinpi bautizakuspanchismi, Jesucristopa wañusqanwan huklla kanchis. **4** Noqanchisqa bautizasqa kaspanchismi, Jesucristo hina wañuyninpi p'ampasqa karanchis. Chaymi noqanchispa, bautizasqa kaspanchis, unumanta lloqsimunchis, mosoq kawsaypiña kawsananchispaq, imaynan Jesucristopas Diospa hatu-hatun atiyinwan p'ampasqa kasqanmanta kawsarimuran hina.

5 Sichus noqanchis bautizakuspanchis, Jesucristopa wañuyninpi huklla karanchis chayqa, saynallataqmi Jesucristopa kawsarimusqanpipas huklla kasunchis. **6** Noqanchisqa yachanchismi, ñawpaqtaqa huchallapin kawsaranchis. Ichaqa Jesucristopi creespanchismi, paywan kushka wañuranchis amaña huchallapi kawsananchispaq. Chayraykun huchaqa manaña cuerponchistaqa dominayta

atinmanñachu. **7** Pipas wañusqaña kaspaqa, manañan huchataqa ruwayta atinmanñachu. (Saynallataqmi noqanchispa Jesucristowan kushka wañusqanchisrayku, wañusqa hinaña huchapaqqa kashanchis). **8** Sichus Jesucristowan kushka wañuranchis chayqa, yachanchismi Jesucristowan kushka, wiñaypaq kawsananchistaqa. **9** Noqanchisqa yachanchismi, Jesucristoqa ch'ulla kutillata wañuspa kawsarimusqanta. Chaymi payqa manaña huktawanqa wañunqañachu. Chayraykun wañuyqa manaña atiyniyoqchu Jesucristota wañuchinanpaqqa. **10** Jesucristoqa ch'ulla kutillatan wañuran, tukuy huchakunamanta salvawananchispaq. Hinaspan kunanqa kawsashan, Dioslataña hatunchanapaq. **11** Saynallataqyá qankunapas, huchapaqqa wañusqa hinaña kaychis. Ichaqa Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, Diosta servinallaykichispaqña kawsaychis.

12 Saynaqa amayá qankunaqa permitiychishchu hucha dominasunaykichistaqa. Hinaspapas qankunaqa amañayá aycha cuerpoykichispa munasqan huchakunatachu ruwaychis. **13** Qankunaqa wañusqaykichismanta kawsarimuq runakuna hinañan kashankichis. Chayraykuyá cuerpoykichiswanqa ama ni ima huchatapas ruwaychishñachu. Aswanqa Dioslatañayá tukuy sonqoykichiswan serviychis, mosoq kawsayniyoqña kasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa cuerpoykichistayá Diosman entregaychis, qankunantakama allin kaqkunata Dios ruwananapaq. **14** Qankunaqa manan salvasqaqa kankichis, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu; aswanqa Jesucristopi creespaykichis, Diospa ancha munakuyninta gratislla chashkisqaykichisraykun. Chaymi huchaqa manaña qankunataqa dominasunkichishñachu.

Dioslataña servinamanta

15 Kunanmi nisqaykichis, noqanchisqa manañan Moisespa escribisqan llapallan *leykunata kasukusqanchisraykuchu salvasqa kasunchis. Aswanqa Diosmi anchata munakuwaspanchis, gratislla salvawananchis (Wawan Jesucristopi creesqanchisrayku). ¿Chayraykuchu noqanchisri huchallikuspalla kawsasunchis? ¡Manan chayqa saynachu!
16 Qankunaqa yachankichismi, pipas huk patronta servispaqa,

chay patronpa *esclavonña kasqanta. Saynallataqmi huchapas huk patrón hina, huchallapi kawsaq runapaqqa; chaymi pipas huchallapi kawsaspaqa, wañuyta tarinqa. Ichaqa saynallataqmi Diospas huk patrón hina, payta kasukuq runakunapaqqa; chaymi pipas Diospa esclavon hinaña kaspapaqa, tukuy huchankunamanta perdonasqa kanqa. **17** Qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisraykun, ñawpaqtaqa huchapa esclavon hina karankichis. Ichaqa Diosmanyá kunanqa gracias kachun, qankunaqa Diospa sumaq yachachikuyninkunata, tukuy sonqoykichiswan kasukusqaykichisrayku. **18** Chaymi qankunaqa libre kaspapa manaña huchapa esclavonñachu kankichis. Aswanqa Diosta serviq runakunañan kankichis, allin kaqkunata ruwanaykichispaq. **19** Qankunamanqa kay yachasqaykichis ejemplokunawanmi rimapayashaykichis, kay yachachikuykuna ancha sasa entiendenaykichispaq kasqanrayku. Qankunaqa imaynan ñawpaqtaqa Diosta mana kasukuspa, cuerpoykichista huchaman entregarankichis, millay waqllipakuy huchakunata ruwaspaykichis; ichaqa saynallataqyá kunanpas Diosta servispa, Diosllapaqña kawsaychis; hinaspa cuerpoykichiswanpas allin kaqkunata ruwaychis.

20 Qankunaqa huchapa esclavon kaspaykichisqa, Diospa nisqantan mana ruwayta munarankichishchu. **21** Ichaqa, qankuna huchallapi kawsaspaykichisri, ¿ima allintataq ganarurankichis? Manan ni imatapas. Aswanmi qankunaqa kawsarankichis mana allin p'enqay huchakunata ruwaspaykichis. Chaykunan wañuyman apasurankichis. **22** Kunanmi ichaqa, qankunaqa huchakuna ruwasqaykichismanta libreña kaspaykichis, Diospa esclavonña kashankichis. Chayraykun qankunaqa Diosllataña servinaykichispaq separasqa kashankichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq. **23** Huchallapi kawsaq runaqa wañuytan chashkinqa huk pagota hina. Ichaqa Diosmi qowanchis wiñay kawsayta huk regalota hina. Chaytan Diosqa qowaranchis Señorinchis Jesucristopi creesqanchisrayku.

Casada warmiwan comparachiwasqanchismanta

7 **1** Wawqe panallaykuna, qankunaqa allintan yachankichis Moisespa *leyninkunataqa. Chay leykunaqa kawsashaq runakunallapaqmi; ichaqa manan

wañusqa runakunapaqchu. **2** Qawariychisyá chay leykunapa kay kamachikusqanta: huk casarasqa warmiqa, qosanpa kawsanankamallan payman sujetasqa. Ichaqa qosan wañuruqtinmi, chay casarasqa warmiqa, casarasqa kasqanmanta, libreña qepan, leypa nisqanman hina. **3** Ichaqa, sichus qosan kawsashaqtinraq chay casarasqa warmi, huk qariwan casarakunman chayqa, chay warmiqa waqllikuy huchapin kawsashan. Ichaqa qosan wañuruqtinqa, leyman hinan chay warmiqa libreña qepan, saynapi pay munaspanqa huk qariwan casarakunanpaq. Saynata casarakuspaqa, manan waqllikuy huchataqa ruwanchu.

4 Saynallataqmi qankunapas, wawqe panallaykuna, huk tiempopiqa leywan casarasqa hina kasharankichis. Ichaqa Jesucristowan kushka wañuspaykichismi, chay leymantaqa ña libreña qeparankichis. Chaymi kunanqa wañusqanmanta kawsarimuq Jesucristowanpas casarakushawaqchis hina, paymanña perteneckenkichis. Chayraykun noqanchisqa allin kaqkunata ruwaspa Diosllataña servinanchis. **5** Noqanchisqa ñawpaqtan munasqanchisman hina kawsaranchis. Saynata kawsaqtinchismi, leyqa yuyarichiwanchis tukuy clase huchakunata ama ruwananchispaq. Chaykunata yuyarispán, astawanraq millay huchakunata ruwayta munaranchis. Chay huchakuna ruwasqanchismi, Diosmantaqa astawanraq karunchawaranchis, wiñaypaq wañunanchispaq.

6 Kunanmi ichaqa, wañusqa hinaña leypaqa kashanchis. Chaymi manaña leypa *esclavonñachu kanchis. Aswanmi kunanqa, Diosta servinanchispaq libreña kanchis, saynapi manaña ñawpaq hinañachu leyta servispa kananchispaq, aswanqa *Santo Espiritupa yanapayninwan Diosllataña servinanchispaq.

Huchayoq kasqanchista Moisespa escribisqan leykuna reqsichiwashqanchismanta

7 Kunanri, ¿ima nisunchistaq? Moisespa escribisqan *leyri, ¿huchachu kanman? ¡Manan saynachu! Sichus Moisespa escribisqan leykuna mana kaqtinqa, manan huchayoq kasqanchistaqa yachasunmanchu karan. Huk ejemplopi piensarisunchis. Sichus Moisespa escribisqan leypi mana

ninmanchu karan: “Runamasiykipa imapas kaqninkunataqa aman munapayankichu”, nispa, hinaqtinqa noqapas manachá yachaymanchu karan, runamasiypa imapas kaqninkuna munapayayqa hucha kasqanta. **8** Ley mana kaqtinqa, manan huchaqa rikhurinmanchu karan. Ichaqa ley kaqtinmi noqaqa yachani, imapas mana allinkuna ruwasqayqa hucha kasqanta. Ichaqa hucha kasqanta yachashaspaypas, astawanraqmi chay millay huchakuna ruwaytaqa munani, huchasapa runa kasqayrayku. **9** Noqaqa tranquilon ñawpaqtaqa kawsarani, leypa kamachisqankunata manaraq yachasqayrayku. Ichaqa leypa kamachisqankunata yacharuqtiymi, noqapi rikhuriran chay prohibiwasqanku ruwaykuna astawanraq ruway munay. Chaymi huchayoq kasqayta yacharukuspays wañunaypaqña kasqayta yacharani. **10** Chayraykun noqaqa huchapa kawsanpi wañusqa hina karani. Aswanmi chay leykunaqa, kawsay vidata qowanamantaqa, wañuyta apamuwaran. **11** Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata yachaspaymi, noqaqa piensarani llapallan leykunata kasukuspays, salvakuyta atinaypaq; ichaqa huchayoq kasqayraykun kikillayta engañakusharani. Chaymi huchaqa noqata wañuyman apawaran. **12** Ichaqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa ancha allinpuni kasqanta, ancha ch'uya kasqanta, hinallataq ancha justo kasqanta ima.

13 Kay nisqaykunawanqa manan noqaqa nishanichu, “Moisespa escribisqan leykunaqa allin kashaspanmi wañuyman apawasharan”, nispachu. ¡Chayqa manan saynachu! Aswanmi wañuymanqa apawaran huchaykuna, manan leychu. Leykunaqa allin kaqkunatan yachachiwanchis. Chaymi ley kaqtin noqanchisqa yachanchis, huchaqa cheqaqtapuni ancha millay kasqanta.

14 Noqanchisqa yachanchismi, leykunaqa Diospa kamachikuynin kasqanta. Noqan ichaqa, runalla kasqayrayku, kay aycha cuerpoypa munasqanman hina millay huchakunata ruwaspay kawsani. Chaymi noqaqa huchapa kamachisqan *esclavo hina kani. [Nota: Ashka yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa kaypiqa rimashan Jesucristopi manaraq creeshaspa, imaynas karan vidan chaymantan. Chayta niruspanñan payqa Romanos 8 yachachiwanchis Jesucristopi creeq runakunapa

vidanmanta”, nispanku. Ichaqa wakin yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa Jesucristopi creeshaspapas khayna huchakunata ruwaspan kawsaran”, nispanku]. **15** Noqaqa, mana munashaspa, huchakuna ruwasqaytaqa, manan entiendenichu. Noqaqa imapas munasqaytaqa, manan ruwanichu; aswanqa imapas mana munasqaytan noqaqa ruwani. **16** Chaymi noqaqa mana munasqay huchakunata ruwaspay, yachani, Moisespa escribisqan *leykunaqa allinpuni kasqanta. **17** Hinaspapas chay huchakunataqa manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan. **18** Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan atinichu allin kaqkuna ruwaytaqa. Chayraykun noqaqa yachani chay mana allin kaqkunaqa, sonqoypi kasqanta. **19** Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan ruwanichu. Aswanqa mana munasqay huchakunatan ruwani. **20** Ichaqa chay mana munasqay huchakunataqa, manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan.

21 Chaymi noqaqa cuentata qokuni: Allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan chay allin kaqkunataqa ruwayta atinichu, noqapi hucha kasqanrayku. **22** Noqaqa sonqoypin Diospa leyninkunawanqa acuerdopi kaspay anchata kusikuni. **23** Ichaqa sayna acuerdopi kashaspapas, noqaqa cuentatan qokuni, kay aycha cuerpoypiqqa sapa p'unchaw luchasqayta. Kay aycha cuerpoypqa sapa p'unchawmi mana allinkunallata ruwayta munan. Chaymi huchaman apawaspa, huchapa esclavonman tukurachiwan. **24** ¡Ay, imaynataq kasaqrí! ¿Pitaq noqatari librawanman kay huchallata ruway munaq cuerpoymantari? Kay cuerpoypqa wañuymanmi apawashan. **25** Ichaqa Diosmi Señorninchis Jesucristontakama salvawaspa librawan. Chaymi noqaqa Diosman graciasta qoni.

Kay llapallan nisqaymantaqa kay conclusionmanmi chayarani: Noqaqa Diospa leynintan kasukuyta munani. Ichaqa kay aycha cuerpoypitaqmi, huchata servini.

Santo Espiritupa yanapayninwan kawsasqanchismanta

8 1 Kunanmi ichaqa Jesucristowan huklla kaqkunapaqqa manaña Diospa castigonqa kanñachu. {Paykunaqa manañan aychankupa munasqanman hinañachu

kawsanku. Aswanqa *Santo Espiritupa munasqanman hinañan kawsanku}. **2** Noqanchisqa Jesucristowan huklla kawsasqanchisraykun, Santo Espirituqa, huchapi kawsasqanchismanta, hinallataq wañuymantawan librawanchis. **3** Noqanchisqa sonqonchispi huchakuna kasqanraykun, Moisespa escribisqan *leykunataqa mana cumpliyta atiranchishchu. Chaymi chay leykunaqa mana atiranchu ni pitapas huchankumanta libraytaqa. Chayraykun Diosqa sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, kay pachapi nacespa, huchapi kawsaq runakunawan kushka kawsananpaq. Jesucristoqa noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañuspanmi, huk *ofrenda hina sacrificasqa karan. Chaymi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa huchata vencespa, justo runamanña tukuchiwanichis. **4** Kaykunatan Diosqa ruwaran Moisespa escribisqan leyman hina allinta kawsananchispaq. Chaymi kunanqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsanchis, aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinaña. **5** Huchallapi kawsaq runakunaqa, aycha cuerponkupa munasqallantan ruwayta piensanku. Ichaqa Santo Espiritupa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, Santo Espiritupa munasqanman hinan imatapas ruwayta piensanku. **6** Sichus aycha cuerponchispa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwasunchis chayqa, wañuymantami apasqan kasunchis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas piensasunchis chayqa, hawkalla kawsaspan wiñaypaq kawsasunchis. **7** Pipas aycha cuerponpa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwayta runaqa, Diospa enemigonmi. Chaymi Diospa leyninkunatapas mana cumpliyta atinchu, Diosta mana kasukusqanrayku. **8** Chayraykun aychankupa munasqankuman hinalla kawsaq runakunaqa, Diosmanqa mana agradaytaqa atinkumanchu.

9 Sichus Diospa Santo Espiritun qankunapi kashan chayqa, qankunaqa manañan cuerpoykichispa munasqanman hinañachu kawsankichis, aswanqa Diospa Santo Espiritunpa munasqanman hinañan. Ichaqa sichus pi runapipas Diospa Santo Espiritun mana kanchu chayqa, paykunaqa manan Jesucristopachu kanku. **10** Hucha kay pachapi

rikhurisqanraykun, cuerponchisqa wañunqa. Ichaqa sichus Santo Espíritu qankunapi kaspaga, espirituykichismanmi wiñay kawsayta qonqa, qankunata justo runamanña Dios tukuchisusqaykichisrayku. **11** Sichus Jesucristota kawsarichimuq Diospa Spiritun qankunapi kashan chayqa, chay Santo Espíritu qankunapi kasqanraykun, Diosqa, cuerpoykichis wañuqtinpas, kawsarichimunqa.

12 Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsananchis. **13** Sichus qankuna cuerpoykichispa munasqanman hinalla kawsankichis chayqa, wiñaypaqmi wañunkichis. Ichaqa, sichus Santo Spiritupa yanapayninwan, huchakunata manaña ruwankichishchu chayqa, wiñaypaqmi kawsankichis. **14** Diospa Santo Spiritunpa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, llapallankun Diospa wawankuna kanku. **15** Qankunamanqa Diosqa manan Santo Spiritutaqa qosurankichis, sirviente runakuna hina manchakuqllaña kanaykichispaqchu. Aswanqa Diospa wawankunaña kanaykichispaqmi Santo Spiritutaqa qosurankichis. Chaymi Diostaqa ninkichis: ¡Khuyakusqay Papáy! nispa. **16** Ichaqa Santo Spiritupunin, noqanchispi kaspaga, espiritunchisman willaspa yachachin, Diospa wawankunaña kasqanchismanta. **17** Chayraykun noqanchisqa Diospa wawankunaña kasqanchisrayku, Diospa prometewasqanchis herenciata chashkisunchis. Diosmi chay herenciataqa qowasunchis, imaynan Jesucristomanpas qoran chay hinata, noqanchispa pay hina ñak'arisqanchisrayku. Chaymi Señorninchis Jesucristo hina, sumaq-sumaq glorianpi paywan kushka hatunchasqa kasunchis.

18 Yachasqayman hinaqa, kay tiempopi imapas ñak'arisqanchisqa, manan ni imapipas comparakunchu, Diospa glorianpi ancha sumaq wiñaypaq kawsananchiswanqa. **19** Chaymi Diospa llapallan unanchasqankunaqa listollaña suyashanku, kikin Diospuni pikunas wawankuna kasqanta reqsichinanpaq. **20** Ichaqa Diospa kay pachapi tukuy ima unanchasqankunaqa, anchatan ñak'arishanku, kay pachapi runakuna tukuy huchakunata ruwasqankurayku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima unanchasqakunaqa manan ñak'ariytaqa

munarankuchu. Ichaqa Diosmi sayna kananta permitiran. Hinaspan Diosqa saynata ñak'arishaqtinkupas salvananpaq ofrecekuran. **21** Saynapin Diospa tukuy unanchasqankunaqa librasqa kanqaku ismuspa tukukunanmanta. Chay p'unchawmi wawankunata libraspa Dios hatunchaqtin, tukuy ima unanchasqankunapas paykunawan kushka, librasqa kanqaku.

22 Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis, chay p'unchaw chayamunankaman, Diospa tukuy ima unanchasqankunaqa, nishu ñak'arisqankuta. Imaynan huk warmipas, wawanta onqokuspa nishuta ñak'arin, chay hinata. **23** Ichaqa manan kay pachapi tukuy unanchasqa kaqkunallachu anchataqa ñak'arishanku. Aswanqa noqanchispa anchatan ñak'arishanchis. Ichaqa huk p'unchaw ancha hatun herencia chashkinanchista yachananchispaqmi, Diosqa Santo Espiritunta qowaranchis. Chaymi kunanqa suyashanchis, kikin Diospuni wawankunata hina reconocewaspanchis, kay aycha cuerponchistapas cambiaspa, mosoq cuerponchis qowananchista.

24 Noqanchisqa Diospi confiaspanchismi salvasqa kanchis. Ichaqa salvasqaña kashaspanchispa, manaraqmi Diospa tukuy ima prometewasqanchistaqa rikunchisraqchu. Chaytan noqanchisqa suyakushanchis, chay promesakuna chashkinanchispaq. Ichaqa rikusqanchistari, ¿imapaqtaq suyakusunman? Suyashanchisqa manaraq rikusqanchistan.

25 Aswanmi noqanchisqa suyashanchis, manaraq rikusqanchista. Chaymi noqanchisqa, chay suyasqanchista pacienciawan suyananchis.

26 Chayraykun tukuy imakunata noqanchis mana entiendeqtinchis, Santo Espirituqa yanapawanchis. Noqanchisqa muchas vecesmi mana fuerzayoq débil kaspanchis, mana yachanchishchu Diospa munasqanman hina mañakuyta. Chaymi Santo Espirituqa tukuy sentimentowanraq, hinallataq tukuy mana rimay atina palabrakunawanraq, Diosmanta mañakun noqanchispa favorninchispi.

27 Diosqa llapallan runakunapa sonqonpi tukuy piensasqankutaqa yachanmi. Chaymi Santo Espiritu

runakunapa favorninpi imata mañakuqtinpas, Diosqa yachan. Ichaqa Santo Espirituqa, Jesucristopi creeq runakunapa favorninpin imatapas mañapun Diospa munasqanman hina.

Diospi confiaspa tukuy ima vencenanchismanta

28 Diosqa tukuy imapin payta khuyakuqkunataqa allinninchispaq yanapawanchis. Saynatan Diosqa ruwan paypa munasqanman hina llapallan waqyasqan wawankunawanqa.

29 Diosqa ñawpaqmantapachan, ña reqsiwaranchishña pikunachus paypi creespa, wawankuna kananchistaqa. Hinaspapas paymi decidiran wawankunaña kaspanchis, Wawan Jesucristo hina kananchispaq, saynapi kuraq wawqenichis hina Jesucristo kananpaq. **30** Diosqa ñawpaqmantaraqmi munaran wawan Jesucristo hina kananchista. Chayraykun payqa waqyawaspanchis, justo runaman tukuchiwaranchis. Hinaspan sumaq alabasqa wawankuna kananchispaq aceptawaranchis.

31 Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Sichus Dios noqanchiswan kashan chayri, ¿pitaq noqanchispa contranchispiri kanman? **32** Diosqa permitiranmi Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi cruzpi wañunanpaq. Chaymi noqanchisqa seguro kananchis, Diospa prometewasqanchiskunata chashkinanchispaq. Chay promesakunatan Diosqa Wawan Jesucristopiwan kushka, noqanchisman qowasunchis. **33** Saynaqa, Diospa akllasqan runakunatarari, ¿pitaq acusayta atiwasunman? Manan ni pipas acusaytaqa atiwasunmanchu. Ichaqa Diosmi huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, justo runamanña tukuchiwaranchis. **34** Chayri, ¿pitaq noqanchistari juzgaspa sentenciawasunman? Manan ni pipas. Amaña juzgasqa kananchispaqmi, Señorninchis Jesucristo, noqanchisrayku cruzpi wañuspa kawsarimuran. Hinaspan kunanqa, Diospa phaña ladonpi tiyasma, noqanchispa favorninchispi mañapuwashanchis. **35** Chayri, ¿imataq Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantari t'aqaruwasunman? ¿Ñak'ariychu, icha sasachakuychú? ¿Qatikachasqa kaychu, icha yarqaychú? ¿Mana imayoq kaychu, icha runakunapa amenazasqan kaychu, icha *espadawan wañuchisqa kaychú? Manan ni imapas Señorninchis Jesucristopa

munakuyninmantaqa t'aqawasunmanchu. **36** Hinaspapas chay ñak'ariykunamantaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan:

“Qanpi creesqaykuraykun sapa p'unchaw qawasqallaña kashayku wañuchisqa kanaykupaq. Nak'anapaq ovejakuna hinan qawasqallaña kashayku”, nispa [*Salmos 44.22*].

37 Ichaqa ima sasachakuykunapiña tarikuqtinchispas, Señorninchis Jesucriston munakuwasqanchisrayku yanapawasunchis, tukuy chay sasachakuykunata cheqaqtapuni vencionchispaqqa. **38** Chayraykun allintapuni yachani, noqanchistaqa mana ni wañuytas, kawsaytas, *angelkunapas, *demoniokunapas, kay tiempotas, otaq qepa tiempotas, **39** hanaq pachapi kaqkunapas, nitaq ukhu-pachapi kaqkunapas, nitaq Diospa unanchasqankunapas, Dios Taytanchispa munakuyninmantaqa t'aqayta atiwusunmanchu. Chay hatun munakuynintan payqa rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopa ruwasqanwan.

Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakunamanta

9 **1** Noqaqa Jesucristopi creesqayraykun cheqaqtapuni mana llullakuspa rimani. Hinaspapas noqaqa *Santo Espiritupa yanapayninwanmi, concienciaypi seguro kashani mana llullakuspa rimasqaymanta. **2** Noqaqa ancha llakisqan kashani. Chaymi sonqoyraq anchata nanawan tukuy rato, **3** Israel *nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, Jesucristopi mana creesqankurayku. Noqaqa Jesucristopi ñisqaytapas dejaruymanmi, hinaspapas Diospa castigontapas chashkiruymanmi paykunata khuyakusqayrayku, sichus chaykuna ruwasqaywan Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, salvasqa kayta atinkuman chayqa. **4** Diosmi Israel nacionniyoq runakunataqa akllakuran, paypa llaqtan kaspanku, wawankunaña kanankupaq. Chaymi Diosqa paykunaman tukuy atiynta rikuchiran; hinallataq *pactokunata paykunawan ruwaspa, *leyninkunata ima qoran. Hinaspapas Diosqa paykunamanmi yachachiran imayna adoranankumanta; hinallataq promesakunata prometeran. **5** Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa ñawpaq abueloykunamantan kayku. Chay abueloykunapa mirayninmantan Señorninchis Jesucristopas kay

pachapiqa naceran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallanchispa Diosninchismi. Chayraykuyá payqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

6 Kay nisqaywanqa manan nishanichu, Israel nacionman Diospa prometesqankunan fallarun nispachu. Aswanmi nishani, Israel sutiyoq ñawpaq abueloykumanta miramuq runakunaqa, manan llapallankuchu Diospa akllasqan llaqtanmanqa pertencenku, nispa. **7** Nitaqmi Abrahampa mirayninmanta kasqankuraykuchu, llapallanku Abrahampa wawankunaqa kanku. Aswanmi Diosqa prometeran Abrahamman khaynata: “Wawayki Isaacnintakaman qanpa mirayniykiqa kanqa”, nispa [*Génesis 21.12*]. **8** Ichaqa Diospa wawankunaqa manan aychaman hina nacemuqkunachu kanku. Aswanqa Diospa prometesqanman hina naceqkunallan, Abrahampa cheqaq wawankunaqa kanku. **9** Diosqa Abrahammanmi prometeran khaynata: “Kunan hina tiempopi wataman kutimunaypaqmi, warmiyki Saraqa wawayoña kanqa”, nispa [*Génesis 18.10*].

10 Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa ñawpaq abuelonchis Isaacpa warmin Rebecapas mellizotan onqokuran. **11** Ichaqa Rebecapa chay mellizo wawankuna manaraq naceshaspa, allin kaqta otaq mana allin kaqta ruwashaqtinkun, Diosqa munasqanman hina hukninta akllaran, (saynapi akllasqan nacionninpa primer kaq abuelon kananpaq). Chaytaqa akllaran manan imapas ruwasqankuman hinachu, aswanqa paypa munasqanman hinan. **12** Ichaqa (manaraq chay mellizokuna nacemushaqtinmi), Diosqa ña Rebecataqa niranña khaynata: “Primerta nacemuq wawaykin sullk'a kaqta servinqa”, nispa [*Génesis 25.23*]. **13** Ichaqa Bibliapiipas saynan escribisqa kashan: “Jacobtan munakurani, Esautataqmi mana munakuranichu”, nispa. [*Nota: Kaymanta astawan yachanaykipaqa leey Malaquías 1.1-3. Chaypin nishan “Diosqa akllaran Israel naciontan, manan Edom sutiyoq naciontachu”, nispa. Chay Edom nacionqa Jacobpa wawqen Esaupa mirayninkunamantan formasqa karan*].

14 Chayri, ¿ima nisunmantaq chaykunamantari? ¿Diosqa injuston nisunmanchú? ¡Manan chayqa saynachu! **15** Diosqa Moisespapas khaynatán niran: “Noqaqa pitachus khuyapayayta

munani, paytan khuyapayasaq; pitachus llakipayayta munani, paytan llakipayasaq”, nispa [Éxodo 33.19]. **16** Hinaspapas Diosqa runakunataqa khuyapayan, manan runakunapa imapas ruwasqanraykuchu, nitaq runakunapa munasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunataqa khuyapayan, paykunata munakusqanrayku. **17** Chaymi *Egipto nación llaqtapi *rey Faraonman Diospa nisqanpas, Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Qantan Egipto nacionpi rey kanaykipaq churarayki, noqapa atiyniyta runakunaman rikuchinaypaq, saynapi llapallan runakuna pis kasqayta reqsiwanankupaq”, nispa [Éxodo 9.16]. **18** Chayraykun yachanchis, Diosqa khuyapayanmi pi munasqan runata, pi runapa sonqontataqmi munaspaqa rumiyachin, (imaynan rey Faraonpa sonqontapas rumiyachiran hinata).

19 Saynaqa sichus mayqenniykichispas khaynata tapuwankichisman: “Diospa contranpiqa manan ni pipas sayariytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa munasqanman hina imatapas ruwan. Sayna kashaqtinri, ¿imanaqtintaq Diosri huchachawasunman?” nispa. **20** Hinaqtinmi noqaqa nisqaykichis, ¿pitaq qanri kanki Diosmanta cuentata mañanaykipaqrí? Allpamanta ruwasqa mankaqa manan ruwaqnintaqa ninmanchu: ¿Imanaqtintaq khaynatari ruwaruwarankí? nispaqa. **21** Ichaqa allpamanta mankata ruwaq runapaqa kanmi derechon, munasqanman hina imatapas ruwananpaqqa. Pay munaspanqa ruwanmanmi, allpamanta sumaq fino jarrota, allin importante p'unchawkunapi utilizasqa kananpaq, otaq ima jarrotapas, sapa p'unchaw utilizasqa kananpaq.

22 Saynallataqmi pasan Diospa ruwasqankunawanpas. Diosqa runakunamanmi phiñakuyninta hinallataq atiyningtapas rikuchiyta munaran. Ichaqa ancha allin, hinallataq ancha pacienciayoq kaspanmi, Diosqa huchapi kawsaq runakunataqa mana kasqan ratollachu castigaran, paykuna castigasqa kanankupaq hinallataq destruisqa kanankupaq kashaqtinkupas. **23** Diosqa chaykunataqa ruwaran, ancha khuyayniyoq, hinallataq ancha atiyniyoq kasqanta runakuna yachanankupaqmi. Diosqa ñawpaqmantaraqmi khuyapayayninwan akllakuwaranchis, payman rikch'akuq kaspas, noqanchispas hatunchasqa kananchispaq. **24** Diospa waqyasqan runakunaqa noqanchismi

kanchis. Diosqa manan Israel nacionniyoq runakunallatachu wawankuna kananpaqqa waqyaran; aswanqa huk law nacionniyoq runakunatapas waqyaranmi, wawankunaña kanankupaq. **25** Chaymantan ñawpaq *profeta Oseaspa escribisqan libropipas, Diosqa khaynata nishan:

“Mana waqyasqay runakunatan, ‘wawaykunan’ nisaq. Mana munakusqay runakunatan ‘munakusqay wawaykuna’, nisaq, nispa [*Oseas 2.23*].

26 Hinaspapas maypin nisurankichis khaynata:

‘Qankunaqa manan waqyasqay runakunachu kankichis’, nispa.

Chay lugarllapitaqmi nisunkichis: ‘Qankunaqa kawsashaq Diospa wawankunan kankichis’ ”, nispa [*Oseas 1.10*].

27 Saynallataqmi ñawpaq profeta Isaiaspas Israel nacionniyoq runakunamantaqa khaynata niran:

“Israel nacionniyoq runakunaqa lamar qochapi aqo hinaraqmi ashkallaña kanku. Ichaqa chay ashka runakunamantaqa, wakillanmi salvasqa kanqaku.

28 Hinaspapas Diosqa prontollan kay enteron mundontinpi runakunataqa juzgaspa sentencianqa”, nispa [*Isaías 10.22-23*].

29 Chaykuna pasananmantan, profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq, khaynata niran:

“Sichus tukuy atiyniyoq Diosninchis mana salvanmanchu karan wakinninchista chayqa, *Sodoma llaqta, hinallataq Gomorra llaqta hinan lliw chinkachisqa kasunchisman karan”, nispa [*Isaías 1.9*].

Israel nacionniyoq runakunapa mana kasukusqankumanta

30 Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari?

Diosqa huk law nacionniyoq runakuna payta mana mashkashaqtinkupas, paykunataqa justo runamanmi tukuchiran, Jesucristopi creesqankurayku. **31** Ichaqa Israel nacionniyoq runakunañataqmi, Moisespa escribisqan leykunata cumpliyta munaranku, mana huchayoq justo runakuna kanankupaq. Ichaqa manataqmi Diosqa

paykunataqa aceptaranchu. **32** Paykunatari, ¿imanaqtintaq Diosri mana aceptaranchú? Diosqa paykunataqa manan aceptaranchu, paypi mana ñisqankurayku. Aswanmi paykunaqa leypa kamachisqanman hina imatapas ruwayta munaspa, justo runaña kayta piensaranku. Chayraykun Jesucristoqa, paykunapaqqa hayt'akuspa laq'apakunankupaq huk rumi hina karan. **33** Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan:

“Noqaqa Jerusalén llaqtapin hayt'akuspa laq'apakunapaq rumita churani.

Pipas chay rumipi hayt'akuspaqa, laq'apakunqan.

Ichaqa pipas chay rumipi confiaspaqa, manan engañosqachu kanqa, Diospi confiasqanrayku”, nispa [Isaías 28.16]. [Nota: Chay rumiqa, Jesucriston].

10 **1** Wawqe panaykuna, noqaqa anchatapunin munani, kay Israel *nacionniyoq llaqtamasiy runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi noqaqa paykunapaq tukuy sonqoywan Diosmanta mañakushani. **2** Noqaqa cheqaqtapunin seguro kashani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, tukuy sonqonkumantan Diosta serviyta munanku. Ichaqa manan yachankuchu imaynatas Diosta serviytaqa. **3** Paykunaqa manan yachankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwashqanchistaqa. Aswanmi kikinkupa munasqakuman hinalla, (*leykunata cumplispanku) justo runakuna hinaña kayta munanku. Chayraykun paykunaqa mana aceptankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwashqanchistaqa. **4** Diosqa manan leykunapa kamachisqanta kasukusqanchisraykuchu justo runaman tukuchispa aceptawanchis, aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayraykun salvasqa kananchispaqqa manaña necesarioñachu Moisespa escribisqan leykunata cumplinanchispaqqa, Señorninchis Jesucristo chay leykunata cumplisqanrayku.

5 Moisespa escribieranmi leykunata kasukuspa salvasqa kayta munaq runakunamantaqa, khaynata: “Sichus pipas llapallan leykunata allinta cumplinkuman chayqa, salvasqan kankuman”, nispa [Levítico 18.5]. **6** Ichaqa Jesucristopi ñispan

salvasqa kanchis. Chayraykun Jesucristopi ñiniqkunaqa mana huchayoq justo runaña kasqankurayku, Bibliapi nisqanman hina ninanku: “Ama qanqa piensaychu khaynataqa: ¿Pitaq hanaq pachamanri wichanman, Cristota kay pachaman urayachimunanpaqri?” nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku, Cristota cielomanta kay pachaman urayachimuyta munaspanku. **7** Hinaspapas qanqa amayá khaynataqa piensaychu: ¿Pitaq wañusqakunapa kasqanmanri urayunman? nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku wañusqakunapa kasqanmanta, Cristota kawsarichimuyta munaspanku.

[Nota: Israel nacionniyoq runakunaqa suyasharankuraqmi, Diosmanta hamunanpaq huk Salvadorta. Ichaqa manan munarankuchu Jesuspi creeytaqa, pay chay Salvador kashaqtin. Chaymi Pabloqa nishan: “Chay Salvadorqa ñan hamurunña. Amaña paytaqa mashkaychishñachu”, nispa]. **8** Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diospa palabranqa qanpa cercallaykipin kashan; qankunapa simiykichispi, hinallataq sonqoykichispi ima”, nispa *[Deuteronomio 30.12-14]*. Noqaykuqa kay allin willakuytan qankunaman apamuspa willashaykiku, saynapi qankunapas Jesucristopi ñinaykichispaq. **9** Sichus runakunapa ñawpaqninpi simiykiwan willakunki, “Jesucristoqa Señorniyami” nispa, hinallataq tukuy sonqoykiwan creenki, Jesucristotaqa wañusqakunapa kasqanmanta Dios kawsarichimusqanpi chayqa, (wiñay ñak'ariymantan) salvasqa kanki. **10** Hinaspapas tukuy sonqonchiswanmi ñinichis, mana huchayoq justo runata hina Dios chashkiwananchispaq. Chaymantaqa siminchiswantaqmi willakunchis khaynata: “Jesucriston Señorniyqa” nispanchis, salvasqa kananchispaqqa. **11** Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas paypi ñiniqqa manan engañosqachu kanqa”, nispa *[Isaías 28.16]*.

12 Diosqa llapallan runakunapa Diosninmi. Chayraykun Diospaqqa igualla kanku Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas. Hinaspapas Señorninchisqa allintan bendecin payta adoraspa, paymanta mañakuq llapallan wawankunataqa. **13** Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas Señorninchispi creespa, paymanta llapallan mañakuqkunaqa, salvasqan kanqaku” nispa *[Joel 2.32]*.

14 Ichaqa kunan tapusqaykichis, ¿imaynataq Diosmantari mañakunkuman, Diospi mana creeshaspankurí? ¿Imaynataq Diospiri creenkuman, Diosmanta mana uyarishaspankurí? ¿Imaynataq Diosmantari uyarinkuman, paykunaman pipas mana willashaqtinrí? **15** ¿Imaynataq chay willakuqkunari Diosmanta willakuq rinkuman, paykunata pipas mana mandashaqtinrí? Chaymi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “¡Ancha sumaqmi Diosmanta allin willakuyta willakuspa puriyqa, hinallataq Dioswan hawkalla kawsanankupaq willakuypas!” nispa [*Isaías 52.7*].

16 Ichaqa Diospa allin noticianmanta willakushaqtinkupas, manan llapallan runakunachu kasukuranku. Paykunamantan *profeta *Isaiaspas ñawpaqtaraq ña escribieranña khaynata: “Dios Taytalláy, ¿pitaq noqaykupa willakusqaykutari creeran? (¿Manan ashkachu creeranku!)”, nispanku [*Isaías 53.1*].

17 Chayraykun pipas Diospa palabrantayariyqa, Diospi ñiñyta atinqa. Chay palabraqa yachachiwanchis Señorinchis Jesucristomantan. **18** Kunanmi tapusqaykichis: ¿Manachu Diospa palabranmantaqa tukuy lawpi willakushaqtinku uyarirankú? Arí, tukuy lawpin Diospa palabrantayariyanku. Chay uyarisqankumantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Diosmanta willakusqankuqa enteron kay pachantinmanmi ch'eqeriran, Diospa palabrantayariy enteron mundontinpi runakunan uyariranku”, nispa [*Salmos 19.4*].

19 Kunan yapamanta tapullasqaykichistaq: ¿Manachu Israel nación llaqtayoq runakunari chaykunata yacharankú? Arí, paykunaqa yacharankun chaykunataqa. Ichaqa Moisesmi Diospa rimasqanta ñawpaqtaraq ña escribieranña khaynata:

“Noqan invitesaq huk law nación llaqtayoq runakunata noqapi creenankupaq. Chaywanmi qankuna, Israel nacionniyoq runakunaqa, celoso churakunkichis. Hinaspapas qankunaqa anchatan envidiakunkichis chay mana allin entiendeq runakuna, noqapi creesqankurayku”, nispa [*Deuteronomio 32.21*].

20 Saynallataqmi profeta Isaiaspas, Diospa partenmanta ñawpaqtaraq escribillarantaq khaynata:

“Mana mashkawaq runakunan, noqataqa tariwaranku.

Noqamanta mana imatapas tapukuq runakunamanmi, noqaqa rikhurirani”, nispa [Isaías 65.1].

21 Ichaqa Israel nación llaqtayoq runakunamantataqmi, Diosqa profeta Isaiasnintakama, khaynata nirallantaq:

“Noqaqa sapa p'unchawmi kay mana kasukuq runakunamanqa makiyta haywarispay, yanapayta munashani, paykuna mana kasukuq rebelde terco runakuna kashaqtinkupas”, nispa [Isaías 65.2].

Israel nacionniyoq runakuna wakillan salvasqa kanankumanta

11 1 Kunan tapusqaykichis: Israel *nacionniyoq runakunamantari, ¿manañachu Diosri ni imatapas yachayta munan? ¡Chayqa manan saynachu! Noqapunin Israel nación llaqtayoq runa kani, Abrahampa mirayninmanta, hinaspapas Benjaminpa miraynin ayllunmantawan ima. 2 Diosqa manan rechazaranchu ñawpaqmantapacharaq akllakusqan Israel nacionniyoq runakunataqa. Qankunari, ¿manachu *profeta Eliasqa ñawpaqtaraq rimasqantari yachankichís? Paymi Diosmanta mañakuspa, Israel nación llaqtapa contranpi, khaynata niran: 3 “Diosnilláy, paykunaqa qanmanta willakuq profetaykikunatan wañurachinku; altarniykikunatapas thuñirachinkun. Ichaqa llapallan profetaykikunamantan noqa sapallayña vidayoq qeparuni; chaymi noqatapas paykunaqa wañurachipayta munashanku”, nispa. 4 Ichaqa Diosmi profeta Eliastaqa contestaran khaynata: “Qanqa manan sapallaykiñachu kashanki. Aswanqa qanchis waranqa runakunaraqmi akllakusqaymantataqa kashan. Paykunaqa manan Baal nisqa falso diosmanqa qonqorikurankuchu payta adoranankupaqqa”, nispa [1 Reyes 19.10, 18]. 5 Saynallataqmi kunan tiempopipas pasan. Israel nacionniyoq llapallan runakunamantataqa, chikallantan Diosqa akllakuran, paykunata khuyapayasqanrayku. 6 Diosqa khuyapayakuq kasqanraykun paykunataqa akllaspa, salvaran. Ichaqa manan paykunaqa imatapas ruwarankuchu kikinkuta salvakunankupaqqa. Sichus paykunata Dios akllakunman

karan imapas ruwasqankurayku chayqa, yanqapaqmi chay salvación regalo qosqanqa kanman karan.

7 Kunanri, ¿ima nisuntaq? Israel nacionniyoq runakunaqa manan salvakuytaqa atirankuchu, nishu terco kspanku, sonqonkuta rumiyachisqankurayku. Ichaqa Diospa akllasqan kaqkunallan salvasqa kaytaqa atiranku, (Jesucristopi creesqankurayku). **8** Chay Israel nacionniyoq terco mana creey munaq runakunamantan, Diospa palabranpi khaynata nishan:

“Diosqa paykunapa sonqontan rumiyachiran, mana entiendeq kanankupaq.
Diosqa paykunapa ñawintan ñawsayachiran, qawashaspapas ama rikunankupaq.
Diosqa paykunapa ninrintan upayachiran, uyarishaspapas ama entiendenankupaq.
Chaymi paykunaqa kunankamapas mana kasukuq kashanku”, nispa [*Deuteronomio 29.4*].

9 Saynallataqmi *rey Davidpas ñawpaqtaraq khaynata nillarantaq:

“Paykunapa banquete fiesta ruwasqankuyá huk malla hina trampa kachun, saynapi paykunaqa huchaman urmayuspanku, castigasqa kanankupaq.

10 Ñawinkupas tutayaq hinayá kachun, saynapi ñawsa runakuna hina kaqtinku, Diosmanta mana entiendenankupaq.
Wasankupas wiñaypaqyá qopoyachun”, nispa [*Salmos 69.22-23*].

11 Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunari, Diosta mana kasusqankuraykuri, ¿wiñaypaqchu Diosmanta karunchasqa kaspera, manaña salvasqa kanqakú? ¡Manan chayqa saynachu! Aswanmi paykuna Diosta mana kasukuqtinku, huk law nacionniyoq runakuna kunaanqa Jesucristopi creeshanku. Sayna kanantan Diosqa permitiran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna, chayta rikuspanku, celoso churakunankupaq. **12** Israel nacionniyoq runakuna, huchapi kawsaspa, Jesucristopi mana creesqankuraykun, Diosqa enteron mundontinpi huk law nacionniyoq runakunata

favoreceshan, salvasqa kanankupaq. Sayna kaqtinqa, aswan más allinraqmi kanqa, sichus Israel nacionniyoq ashka runakunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kaqtinkuqa.

13 Kunanqa huk law nacionniyoq runakunamanmi nisqaykichis: Diosmi noqataqa akllawaran, qankunaman rispay, qankuna ukhupi apóstol kanaypaq. Chayraykun noqaqa qankuna ukhupi Diosmanta willakuspa llank'ashani. Chay llank'asqaymi noqapaqqa ancha importante. **14** Noqaqa munanin, Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, qankunaman allin willakuy willasqaywan, celoso churakunankuta, saynapi paykunapas salvasqa kanankupaq.

15 Diosqa mana creey munaq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunata rechazaspanmi, huk law nacionniyoq ashka runakunata salvaran, Jesucristopi creesqankurayku. Ichaqa kunan piensariychis, Israel nacionniyoq ashka runakunata Dios salvaqtinri, ¿imaraqsi pasanqa? Jesucristopi paykuna creeqtinkuqa, ancha kusikuymi kanqa, wañusqa hina kasqankumanta wiña-wiñaypaq kawsasqankurayku. **16** Kunan nisqaykichis Israel nacionniyoq runakunaman comparachispay kaykunata. Sichus pipas huk masamanta ruwasqa primer kaq t'antata Diosman ofrendan chayqa, llapallan chay masapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan. Saynallataqmi sichus pipas sach'apa saphinta Diosman ofrendan chayqa, llapallan ramankunapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan.

17 Kunan nisqaykichis, huk allin aceitunapa wakin ramankunan kuchusqa karan. Hinaspan chay allin aceitunaman injertaranku huk k'ita aceituna sach'apa ramankunata, saynapi chay allin aceitunamanta alimentakuspa, wiñananpaq. Ichaqa chay k'ita aceituna sach'a hinan huk law nacionniyoq runakunapas kankichis. Qankunatan Diosqa permitiran, allin aceituna sach'aman injertasqa hina kanaykichispaq, saynapi Diospa wawankunaña kaspaykichis, wiñay kawsayta chashkinaykichispaq. Ichaqa chay allin aceituna sach'aqa Israel nacionniyoq runakunan kanku. **18** Qankunaqa Israel nacionniyoq runakunamantaqa amayá más importante kanaykichispaqchu creekuychis. Aswanqa yachaychisyá, qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa, manan aceituna sach'apa saphinchu kankichis chay sach'ata wiñachinaykichispaqqa; aswanqa sach'apa

saphinmi qankunataqa wiñachisunkichis, injertasqa ramakunalla kasqaykichisrayku. [Nota: Chay sach'apa saphinqa Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq abuelonkunan karanku].

19 Qanqa alabakuwaqpashchá khaynata piensaspa: “Noqataqa chay kuchusqa ramakunapa rantintan, chay allin aceituna sach'aman injertawaran”, nispá. **20** Arí, chay piensasqaykiqa cheqaqmi. Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunatan Diosqa rechazaran, Jesucristopi mana iñisqankurayku. Ichaqa qantan Diosqa aceptasuranki, Jesucristopi iñisqaykichisrayku. Saynaqa amayá (Diospa aceptasqan kasqaykiraykuchu) alabakuspa paytukusqa kay; aswanqa Diosta manchakuspayá kawsaychis. **21** Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa, manan perdonaranchu Jesucristopi mana iñisqankurayku. Saynallataqmi sichus qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa manan perdonasunkichishchu.

22 Qawariychisyá Diosqa ancha allin khuyapayakuq kasqanta, hinallataq estricto kasqanrayku cheqaqta castigakuq kasqantapas. Diosqa anchatan castiganqa huchallapi kawsaq runakunataqa. Ichaqa anchatan Diosqa qankunataqa khuyapayasunkichis. Sichus Diospi qankuna confiankichis chayqa, Diosqa salvasunkichismi. Ichaqa sichus Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa rechazasunkichismi. **23** Saynallataqmi, sichus Israel nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana iñisqankumanta, Diosman kutirikunqaku chayqa, Diosqa ancha atiyniyoqmi paykunatapas salvananpaqqa. Chayqa kanman imaynan huk kuchusqa ramatapas kaqmanta kaq sach'allanman injertapushanman hinan. **24** Qankunataqa k'ita aceituna sach'apa ramankuna hina huk law nacionniyoq runakuna kashaqtiykichismi, Jesucristopi iñisqaykichisrayku Diosqa aceptasurankichis, Diospa akllasqan llaqta kanaykichispaq. Ichaqa qankunamantapas aswan más facilitaraqmi Israel nacionniyoq runakunataqa kaqmanta Diosqa aceptanqa, paykunaqa chay allin aceituna sach'aman kaqmanta injertasqa kasqankurayku.

Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kananmanta

25 Khuyasqay wawqe panaykuna, kunankama manaraq pipapas yachasqantan yachanaykichista munani,

saynapi huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, salvasqa kasqaykichismanta ama alabakunaykichispaq. Ichaqa chay mana yachasqanku secretoqa kaymi karan: Israel *nacionniyoq wakin runakunaqa sonqonkutan rumiyachiranku, asta huk law nacionniyoq runakuna, Jesucristopi iñispanku, Diospa llaqtanman completakunankama. **26** Ichaqa chay huk law nacionniyoq runakuna completaruqtinkun, Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa salvanqa. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Salvadorqa Jerusalén llaqtamantan hamunqa. Hinaspan Israel nacionniyoq runakunataqa huchankumanta limpiyanqa.

27 Noqaqa huk pactotan paykunawan ruwasqa, huchankuta perdonanaypaq”, nispa [*Isaías 59.20-21; Jeremías 31.33-34*].

28 Kunanmi ichaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristomanta allin willakuyta mana creesqankurayku, Diospa enemigon hina kashanku, qankuna huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, favorecesqa kanaykichispaq. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunatapas Diosqa munakunmi, ñawpaq abueloyku Abrahamta, Isaacta, hinallataq Jacobtapas akllakusqanrayku. **29** Diosqa regalo qosqantaqa manan qechukapunchu. Nitaqmi akllasqan runakunatapas qonqanchu. **30** Qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, ñawpaqtaqa manan Diostaqa kasukurankichishchu. Ichaqa Israel nacionniyoq runakuna Diosta mana kasukuqtinkun, Diosqa kunan qankunata khuyapayashasunkichis.

31 Ichaqa imaynan qankunatapas, huk law nacionniyoq kashaqtiykichispas, Diosqa salvasurankichis, saynallataqmi Israel nacionniyoq runakuna mana kasukuq kashaqtinkupas, Diosqa paykunatapas salvanqa, (Jesucristopi creeqtinku).

32 Ichaqa Diosmi permitiran, Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas mana kasukuq kanankuta, saynapi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas khuyapayanapaq.

33 ¡Mayna hatu-hatunmi Diospa qapaq kayninca! Hinaspapas Diosqa ancha yachayniyoq kaspanmi, tukuy

imata yachan. Chaymi pipas Diospa piensaynintaqa mana entiendeyta atinmanchu, nitaq ima ruwasqantapas, nitaq imayna ruwasqantapas yachanmanchu. **34** Chaykunamantan Diospa palabranpiqa, khaynata nishan:

“¿Pitaq Diospa piensasqantari yachanman?

¿Pitaq Diosmanri consejokunata qonman? [Isaías 40.13].

35 ¿Pitaq Diosmanri imatapas regalanman,

paykunamanpas Dios kutichipunapaqrí?” nispa [Job 41.11].

36 Tukuy imapas Diospa unanchasqanmi. Paypa makillanpin tukuy imapas kashan. Payllapaqtaqmi tukuy imapas. Chayraykuyá Diosqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Crezentekuna imayna kawsananchismanta

12 **1** Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosninchis anchata khuyapayawasqanchisraykun, kayta ruego kamuykichis: Qankunaqa cuerpoykichistayá huk kawsashaq *ofrendata hina Diosman qoychis, hinaspa tukuy huchakunamanta karunchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsaychis. Saynata kawsaspan qankunaqa Diosta cheqaqtapuni adorankichis. **2** Qankunaqa amayá kunan tiempokunapi huchallapi kawsaq runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa piensayniykichistayá allin piensaywan cambiaychis, saynapi kawsayniykichis cambiananpaq. Saynapin qankunaqa yachankichis, Diospa munasqanman hina kawsayta, allin kaqkuna ruwayta, cheqaq rimayta, hinallataq Diospa agradonpaq hina allintapuni kawsayta ima.

3 Diosmi munakuyninman hina noqataqa *apostolnin kanaypaq akllawaran. Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá wakin creyente masiykichismantaqa aswan más importanteqa creekuychishchu. Aswanyá qankunaqa kikiykichista allinta qawayukuspa piensaychis, iñiyta Dios qosusqaykichisman hina. Chaykunatan Diosqa qosurankichis, Jesucristopi creesqaykichisrayku. **4** Noqanchispa cuerponchisqa huklla kashaspanpas, ashka parteyoqmi. Ichaqa manan llapankuchu cuerponchispa partenkunaqa qaqlata imatapas ruwanku. **5** Saynallataqmi noqanchispa ashka runakuna kashaspanchispa, Jesucristopi creesqanchisrayku,

huk cuerpolla kanchis. Chaymi noqanchisqa Jesucristopa cuerponman llapallanchis pertenecen chis.

6 Diosqa sapankamanchismanmi qowaranchis payta servinapaq atiy *oficiokunata. Chay oficiokunataqa qowaranchis paypa munasqanman hinan, hinallataq ruway atinanchisman hinallan. Saynaqa, sichus Dios atiyta qowaranchis paymanta willakuykunata runakunaman willamunapaq chayqa, sapankamanchisyá chay oficio qowasqanchistaqa Jesucristopi ñisqanchisman hina ruwayman churasunchis. **7** Saynallataqyá, sichus pipas Diosmanta chashkiran servinapaq oficiota chayqa, allintayá servichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran yachachinapaq oficiota chayqa, allintayá yachachichun. **8** Sichus pipas Diosmanta chashkiran kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá kallpanchachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran ima kapuqninkunawanpas runamasinta yanapananpaq oficiota chayqa, allintayá tukuy sonqonwan runamasintaqa yanapachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran runamasinta kamachispa diriginanpaq oficiota chayqa, allintayá sumaq voluntadwan dirigichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran llakisqa runakunata kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá ancha kusikuywan yanapachun.

Khuyakuymanta

9 Qankunaqa wawqe panantin hinayá, tukuy sonqoykichiswan cheqaqtapuni khuyanakuychis, ichaqa amayá simillaykichiswanchu. Hinaspapas qankunaqa llapallan mana allin kaqkunatapas rechazaychis. Hinaspa allin kaqkunallata ruwaychis. **10** Qankunaqa wawqentin hinayá allinta khuyanakuychis. Hinallataq allinta respetanakuspa kawsaychis. **11** Qankunaqa amayá qella runakuna hinachu kaychis. Aswanqa allintayá ancha kusikuywan ama qellakuspa Diospaq llank'aychis. **12** Qankunaqa Jesucristopa kutimunan p'unchawta suyaspaykichisyá, anchata kusikuychis. Hinaspapas ima ñak'ariypiña tarikuspapas, pacienciakuychis. Saynallataq Diosmanta mañakuspapas, ama dejaspa mañakuychis. **13** Qankunaqa Diospi ñiqmasyikichis wakchakunatayá, yanapaychis kaqniykichiskunawan.

Saynallataq karumanta hamuqkunatapas, wasiykichispi allinta chashkiswa, samaykachiychis.

14 Qatikachasuqniykichis runakunataqa, ama maldecyichishchu. Aswanqa Diosmanta paykunapaq mañapuychis, saynapi paykunata Dios bendecinanpaq.

15 Qankunaqa kuisqa kaqkunawan, kusikuychis.

Saynallataq waqaqkunawanpas, waqaychis. **16** Qankunaqa

hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsaychis. Hinaspapas amayá paytukusqaqa kaychishchu. Aswanqa runakunapa

despreciasqan humilde runakunatapas, allintayá respetaychis; hinaspapas qankunaqa amayá runamasiykichiskunamanta aswan más yachaq tukuqchu kaychis.

17 Sichus pipas qankunata ima mana allintapas ruwasunkichis chayqa, amayá qankunaqa vengakuychishchu.

Aswanyá qankunaqa llapallan runakunapa ñawpaqñinpi

allin kaqkunatapuni allinta ruwaychis. **18** Qankunaqa

atisqaykichisman hinayá sapa p'unchaw allin

kaqkunatapuni ruwaychis, saynapi llapallan runakunawan

hawkalla kawsanaykichispaq. **19** Munasqay wawqe

panaykuna, qankunapa contraykichispi ima mana

allintapas runamasiykichis ruwasuqtiykichisqa, amayá

vengakuychishchu. Aswanyá Diosman chay contraykichispi

kaq runakunataqa saqeychis, Dios castigananpaq.

Chaymantan Bibliapiqa kikin Diospuni khaynata niran:

“Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa.

Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina

castigasqa”, nispa [*Deuteronomio 32.35*].

20 Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Sichus enemigoyki yarqaypi kaqtinqa, mikhunaykita qoykuy.

Sichus enemigoyki ch'akiypi kaqtinqa, unullatapas haywaykuy.

Saynata ruwaqtiykin, chay enemigoykipa uyanqa p'enqakuymanta pukamanraq tukunqa”, nispa

[*Proverbios 25.21-22*].

21 Qankunaqa amayá mana allin ruwaykunawanqa

vencechikuychishchu. Aswanqa allin kaqkuna

ruwasqaykichiswanyá, mana allin kaqkunataqa vanceychis.

Autoridadkunata respetananchismanta

13 1 Qankunaqa llapallaykichisyá kamachikuq autoridadkunataqa kasukuychis. Paykunataqa Diosmi permitiran kamachikuq kanankupaq. Hinaspapas Diosmi chay autoridadkunataqa autoridad kanankupaq churaran. 2 Ichaqa sichus pipas autoridadkunata mana kasukunqachu chayqa, Diospa contranpin kashan. Chayraykun chay runaqa ancha castigasqa kanqa. 3 Autoridad runakunaqa, manan allin ruwaq runakunata castigananpaqchu kashanku. Aswanqa mana allin ruwaq runakunata castigananpaqmi kashanku. Saynaqa sichus qankuna autoridadkunata mana manchakuspa kawsayta munankichis chayqa, allin kaqkunata ruwaspayá kawsaychis. Saynata kawsaqtiykichismi, chay autoridadkunata qankunamanta allinta rimanqaku. 4 Autoridadkunata Diospa kamachisqanman hina allin kaqkunata ruwanankupaqmi kashanku, saynapi mana allin runakunamanta cuidasunaykichispaq. Ichaqa sichus qankuna mana allin kaqkunata ruwaspaykichisqa, ¡manchakuymantayá khatatataychis! Paykunaqa manan yanqapaqchu armankutaqa apakachanku. Aswanmi paykunaqa churasqa kashanku, Diospa nisqanman hina imatapas ruwanankupaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunatapas castigananpaq. 5 Chayraykuyá autoridadkunataqa allinta respetaspa kasukuychis. Hinaspapas qankunaqa amayá autoridadkunataqa respetaychis, castigota manchakusqaykichisraykullachu; aswanqa respetaychis, autoridadkunata respetayqa allinpuni kasqanrayku.

6 Chaymi qankunaqa *impuestotapas autoridadkunamanqa pagashankichis, qankunata cuidasusqaykichisrayku. Saynata ruwaspankun, chay autoridadkunata Diospa munasqanta ruwashanku. 7 Saynaqa sapankamaykichisyá iman paganaykichista pagaychis. Sichus autoridadkunaman auto avalúo impuestota paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus ima impuestotapas paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus pitapas respetanaykichis kaqtinqa, respetaychis. Hinallataq sichus pitapas estimana kaqtinqa, estimaychis.

Runamasinchiskunawan responsable kananchismanta

8 Qankunaqa amayá pimanpas debenkichishchu. Aswanqa llapallan runakunatayá qankunaqa allinta khuyakuychis. Saynata pipas cheqaqtapuni runamasinta khuyakuspaqa, Diospa kamachisqan *leyninkunatan cumplishan.

9 Chay kamachikuy leykunapin khaynata nishan: “Aman waqllikunkichu. Aman pitapas wañuchinkichu. Aman suwakunkichu. {Aman llullakunkichu pipa contranpipas}. Aman runamasiykipa kaqninkunatapas, nitaq warmintapas munapayankichu”, nispa. Chay kamachikuy leykunapas, hinallataq wakin llapallan kamachikuykunapas, kay huk kamachikuyllapin cumplikun: “Runamasiykikunataqa qan kikiykita hina khuyakuy”, nisqanpi. **10** Pipas runamasinta khuyakuq runaqa, manan ni ima maldadtapas runamasintaqa ruwanchu. Aswanmi pipas runamasinta khuyakusqanwanqa, llapallan leykunata cumplishan.

11 Saynaqa kay nisqaykunatayá qankunaqa ruwaychis, ima tiempopichus kasqaykichista reparaspa. Puñusqa hina kasqaykichismantayá rikch'ariychis. Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ñan más cercaña kashan, paypi creesqanchis p'unchawmantapa. Pay kutimuspanmi, tukuy imamanta salvawasunchis. **12** Tutayaq hina mana allin tiempoqa ñan tukukushañña; chaymi Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ña cercaña kashan. Chayraykuyá tukuy huchakunataqa amaña ruwasunñachu. Aswanqa tukuy huchakunata dejaspayá, Diospa munasqanta ruwaspa, allin armasqa hina kasunchis. Saynapi diabolotapas hinallataq tukuy huchakunatapas vencespa, k'anchaypi hina purisunchis, huk allin armasqa soldado hina. **13** Saynaqa allintayá kawsasunchis, p'unchawpi hina purispa. Amayá purisunchis mach'akuykunapichu, nitaq ch'aqwa ruwasqanku fiesta mikhuykunapichu, nitaq mana allin viciokunapichu, nitaq cuerponchistapas utilizasunchis waqllikuy huchakunapichu, nitaq envidianakuspa puriykunapichu, nitaq peleykunapichu, nitaq runamasinchiskunapa contranpi imatapas ruwaykunapichu. **14** Aswanqa Señorinchis Jesucristopi confiaspayá sapa p'unchaw kawsasunchis, saynapi aycha cuerponchispa munasqankunata amaña ruwananchispaq.

Iñiqmasin chispa contranpi ama rimananchismanta

14 1 Qankunaqa Diospa yachachisqankunata pisilla entiendeq wawqe pananchiskunataqa allintayá chashkiy chis. Paykunaqa manaraqmi allintaraqchu Diospa munasqantaqa entiendenku. Sichus mayqenninkupas qankunawan mana acuerdopichu kankuman chayqa, amayá paykunawanqa discutiychishchu. 2 Wakin wawqe pananchiskunaqa, Diospa yachachisqankunata allinta entiendesqankuraykun, tukuy clase mikhunakunata mikhunku. Ichaqa wakin wawqe pananchiskunañataqmi Diospa yachachisqankunata manaraq allinta entiendesqankuraykun, verdurakunallata mikhunku. 3 Saynaqa tukuy clase mikhunata mikhuq runakunaqa, verdurakunalla mikhuq runakunataqa amayá despreciachunkuchu. Saynallataqyá verdurakunallata mikhuq runakunapas, tukuy clase mikhunakunata mikhuq runakunataqa amallataq juzgachunchu. Diosqa igualtan ish kaynin clase runakunataqa chashkin. 4 Hinaspapas, ¿pitaq qanri kanki Diosta serviq runapa contranpi rimaspa juzganaykipaqri? Paytaqa allinta otaq mana allinta ruwaqtinpas Diosllan juzganqa. Hinaspapas Diosllan paypi creeq runakunataqa atiyinwan yanapan, ima ruwasqankutapas allinta ruwanankupaqa.

5 Kunanqa huk ejemplotawan nisqaykichis. Wakinqa piensankun huk p'unchawqa huknin p'unchawmanta aswan más importante kananpaq, saynapi chay importante kaq p'unchawta waqaychanankupaq. Ichaqa wakinñataqmi piensanku llapallan p'unchawkuna igualla kananpaq, (saynapi llapallan p'unchawkunata waqaychaspas, Diosta kasukunankupaq). Saynaqa sapankamankuyá imapas piensasqankupiqas seguro kachunku. 6 Sichus pipas huk p'unchawta waqaychaspas, Diosta respetaspa payta agradananpaqmi waqaychan. {Saynallataqmi llapallan p'unchawkunata waqaychaqkunapas, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychanku}. Saynallataqmi Diosman gracia qospa, tukuy clase mikhunakunata mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi.

Ichaqa saynallataqmi, Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mana mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi.

7 Saynaqa llapallanchismi Diospaqqa kawsanchis.

Hinaspapas noqanchisqa manañan kikillanchispaqñachu kawsanchis, nitaqmi kikillanchispaqñachu wañunchispas.

8 Kawsaspanchisqa, Diosllapaqñan kawsanchis.

Wañuspanchispas, Diosllapaqñan wañunchis. Saynaqa kawsaspapas otaq wañuspapas, Diospan kanchis.

9 Señorinchis Jesucristoqa wañuspan, kawsarimuran, saynapi wañusqa runakunapa, hinallataq kawsaq

runakunapapas Señorinchis kananpaq. **10** Chayri,

¿imanaqtintaq qanri Diospi iñiqmasyikikunata juzgashankí?

Hinaspapas, ¿imanaqtintaq paykunamanta aswan más

importanteri creekunkí? Ichaqa llapallanchismi Diospa ñawpaqniñpiqa juzgasqa kasunchis. **11** Kaykunamantan

Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Kikin Diospunin khaynata niran:

Noqapa ñawpaqniypin llapallan runakunaqa qonqorikunqaku.

Noqatan llapallan runakunaqa yupaychawanqaku”,
nispas [Isaías 45.23].

12 Chayraykun noqanchisqa sapankamanchis

Diosninchismanqa cuentata qosunchis.

Iñiqmasinchiskunata huchaman ama urmachinanchismanta

13 Saynaqa amayá noqanchisqa criticanakusunchu.

Aswanqa allinta piensaspanchisyá imatapas ruwasunchis, saynapi Jesucristopi iñiqmasinchiskuna, noqanchispa

kawsanchispi ishkeyaspanku, huchaman ama urmanankupaq.

14 Noqaqa Señor Jesucristopi iñispaymi seguro kashani,

kay pachapiqa manan ni ima clase mikhunapas mana mikhunaqa kanmanchu. Ichaqa sichus pipas ima clase

mikhunatapas mana mikhuna kananpaq piensanman

chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhuchunchu, saynata

piensasqanrayku. **15** Sichus iñiqmasyiki imapas mikhusqaykita

rikuspa, iñiyinpi ishkeyanman chayqa, manan chay

iñiqmasyikitaqa khuyakushankichu. Saynaqa amayá

pitapas mikhusqaykiwanqa huchaman urmachiychu. Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, paypaqwanmi cruzpiqa wañuran. **16** Sichus qanpa imapas mikhusqaykiwan, wawqeykipa iñiynin pisiyaqtinqa, wakin hermanokunan chay ruwasqaykita rikuspanku, “qanqa maltan ruwashanki”, nisunkikuman, allinta imata ruwashaqtiykipas. Chayraykuyá qankunaqa ama saynatachu ruwaychis. **17** Diospa munasqanman hina kawsaq runakunapaqqa mikhunapas, tomanapas manan importantechu. Aswanmi chaykunamanta más importanteqa, Diosta servispa, allinta ruwaspa, *Santo Espiritupa yanapayninwan hawkalla, hinallataq kusisqalla kawsaymi. **18** Ichaqa sichus pipas Diospa munasqanman hina kawsaspa, Jesucristota servinqa chayqa, Diospa agradonpaqmi kawsanqa. Chaymi chay runaqa runakunapa respetasqan kanqa.

19 Saynaqa hawkallayá kawsasunchis, yanapanakuspa hinallataq kallpanchanakuspa ima, saynapi aswan más allintaraq Diospi iñispa wiñananchispaq. **20** Noqanchispaqqa llapallan mikhunapas allinmi mikhunanchispaqqa. Ichaqa imapas mikhusqanchiswan, Diospi chayraq iñiq wawqenchiskunapa iñiynin pisiyanman chayqa, manan allinchu chay mikhusqanchiswan iñiqmasin chiskunata huchaman urmachiyqa. **21** Sichus aycha mikhusqaykiwan, otaq vino tomasqaykiwan, Jesucristopi iñiqmasiykikunata huchaman urmachiwaq chayqa, manan allinchu. Sayna kaqtinqa, aswan allinmi kanman, aychata mana mikhunaykipaq, hinallataq vinotapas ama tomanaykipaq. **22** Kay mikhuykunamanta, otaq mana mikhuykunamantapas piensasqaykitaqa, Diosllan qanllapiwan yachanan. Ichaqa ancha kuisqan kanqa, sichus pipas imapas mikhusqanmanta, hinallataq tomasqanmanta conciciencia mana acusaqtinqa. **23** Ichaqa pipas ishkayasma ima mikhunatapas mikhun chayqa, huchallikunmi, ishkayashaspa mikhusqanrayku. Saynaqa sichus imatapas creesqaykiman hina, mana ruwankichu chayqa, huchallikushankin.

Pisi iñiyniyoq runakunata kallpanchanamanta

15 1 Noqanchisqa amayá munasqallanchistachu ruwasunchis. Aswanqa sichus iñiyninchispi allin kallpanchasqa kashanchis chayqa, pisi iñiyniyoq kaqkunatayá

allinta kallpanchasunchis. **2** Hinaspapas noqanchisqa sapankamanchismi, wawqe pananchiskuna iñiyninkupi wiñanankupaq imatapas ruwananchis. Saynata ruwaspan chay wawqe pananchiskunataqa, allinta kallpanchasunchis Diospi aswan masta iñinankupaq. **3** Ichaqa kikin Señorninchis Jesucristopas, manan kikinpa munasqallantachu ruwaran. Chaymantan Bibliapi nishan:

“Runakuna qanta k'amisuspaykiqa, noqatapas k'amiwashankuman hinan”, nispa [*Salmos 69.9*].

4 Bibliapi llapallan escribisqakunaqa kashan, chaykunata leespanchis yachananchispaqmi, saynallataq pacienciata qowananchispaq, consuelawananchispaq, hinallataq kallpanchawananchispaq ima. Chayta chashkispan Diospiqa aswan allinta confiasunchis. **5** Diosmi pacienciatapas, hinallataq kusikuytapas qowanchis. Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata kallpanchasuqtiykichis, huk sonqolla kawsanaykichispaq, imaynan Señorninchis Jesucristopas runakunawan allinpi kawsaran chay hinata, **6** saynapi Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanta huk sonqolla alabanaykichispaq.

Jesucristomanta allin willakuykunaqa llapallan runakunapaq kasqanmanta

7 Wawqe panaykuna, imaynan qankunatapas Señorninchis Jesucristoqa aceptasurankichis, saynallataqyá qankunapas wakinniykichistaqa aceptaychis qankuna ukhupi, saynapi Diosninchis alabasqa kananpaq. **8** Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hamuran, noqayku Israel nacionniyoq runakunata serviwanankupaq, saynapi ñawpaq abueloykuman Diospa prometesqankuna cumplikunanpaq. Saynata servispanmi Jesucristoqa rikuchiwaranku, ñawpaq tiempokunapiraq (Abrahamman, Isaacman, hinallataq Jacobman) Diospa prometesqankunaqa, cheqaqtapuni cumplikusqanta. **9** Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa kay pachamanqa hamuran, huk law nacionniyoq runakunatapas salvananpaqmi, saynapi paykunapas Diospa ancha khuyakuyninmanta, Diosta alabanankupaq. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Chayraykun noqaqa huk nación llaqtayoc runakunawan qanllataña alabasqayki. Hinaspapas qanpa sutiykita hatunchaspan, qanllapaqña takikunatapapas takisaq”, nispa [Salmos 18.49].

10 Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan nación llaqtayoc runakunapas, Diospa Israel nacionnin llaqtayoc runakunawan kushkayá kusikuychis”, nispa [Deuteronomio 32.43].

11 Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan huk law nacionniyoq runakuna, Señor Diosta alabaychis.

Llapallan llaqtakunapi tiyaq runakuna, Diosllataña alabaychis”, nispa [Salmos 117.1].

12 Hinaspapas ñawpaqtaraqmi Diosmanta willakuq *profeta *Isaiaspas ña escribiranña khaynata:

“Isaipa mirayninmantan hamunqa huk law nacionniyoq llapallan runakunapa *reynin. Chaymi paykunata gobiernaqtin, ashka runakuna paypi confianqaku”, nispa [Isaías 11.10].

13 Noqan Diosmanta qankunapaq mañakushani, saynapi kikin Diospuni, paypi creesqaykichisrayku, kusionqata hinallataq hawkallata kawsachisunaykichispaq. Saynata kawsaspan qankunaqa, Diospi aswan mastaraq confiankichis, hinallataq *Santo Espiritupas yanapasunkichis, Diospi aswan mastaraq confianaykichispaq.

14 Wawqe panaykuna, noqaqa seguron kashani, qankuna sumaq sonqoyoq kasqaykichismanta, allinta yachasqaykichismanta, hinallataq allinta consejanakusqaykichismantawan ima. **15** Ichaqa kay cartapi tukuy asuntokunamanta imatapas mana pakaspaymi, noqaqa qankunaman escribimushaykichis, saynapi kay consejokunata ama qonqanaykichispaq. Kaykunataqa escribimushaykichis, noqata khuyakuwaspa, *apostolnin kanaypaq Dios akllawasqanraykun. **16** Saynatan akllawaran, apostolnin kaspay, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesucristomanta allin willakuykunata yachachimunaypaq. Chaymi noqaqa paykunapaqqa kani, Jerusalén *templopi

serviq *sacerdote hina, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmanta willakuspay, paykunata huk sumaq *ofrendata hina Diosman presentanaypaq.

17 Jesucristo yanapawaqtinmi, noqaqa Diosta servishani. Chaymi anchata kusikuni. **18** Noqaqa manan qankunamanqa willashaykichis, noqapa imapas ruwasqaykunatachu. Aswanmi qankunamanqa willashaykichis, Señor Jesucristo imaynatas noqata cambiawasqanmanta, saynapi huk law nacionniyoq runakunaman Diosmanta willaqtiiy, paykunapas Diosta kasusqankumantawan ima. Paykunaqa cheqaqtapunin Diostaqa kasukushanku, Diosmanta paykunaman willasqaywan, hinallataq noqapa ruwasqayta rikuspanku ima. **19** Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi ashka milagrokunata, hinallataq tukuy mana hayk'aq rikuna señalkunatawan ima noqaqa ruwarani. Saynapi noqaqa Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa ña tukuruniña tukuy lawpi, Jerusalén llaqtamantapacha asta Iliria *provincia lawkama. **20** Noqaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunataqa willakurani, Jesucristomanta manaraq pipas willakusqanku llaqtakunapin. Manan noqaqa willakurani huk apostolkunapa willakusqan llaqtakunapichu, saynapi chay hukpa llank'asqanmanta ama aprovechakunaypaq. **21** Aswanmi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Paymanta mana hayk'aq uyariqkun, paymanta allinta uyarinaku.

Paymanta mana hayk'aq uyariqkun, paymantaqa uyarispa, allinta entiendenqaku”, nispa [Isaías 52.15].

Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta

22 Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutitan qankunaman visitaq hamuytapuni munashani. Ichaqa Jesucristomanta allin willakuykunata willakusqayraykun, mana hamuytaqa atishanichu. **23** Kunanmi ichaqa kay law llaqtakunapi ña tukuruniña Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa. Chaymi ashka watakunaña qankunaman visitaq rinaypaq munasqayrayku, **24** kunanqa España *nación llaqtaman riq hina, qankunaman visitanaypaq

hamuyta munashani. Ichaqa manan unaychu qankunawanqa qepakuyta atisaq. Sayna kaqtinpas, chay tiempopiqa kushka kasqanchiswanmi, noqaqa anchata kusikuyta munashani. Chaymantan ichaqa, España nación llaqtaman viaje continuanaypaq, qankuna yanapawanaykichista munani.

25 Kunanmi ichaqa, Jerusalén llaqtataraq rishani, *ofrenda qolqeta apayukuspays. Chay ofrendaqa servinqa Jesucristopi creeq hermanokunata yanapanapaqmi. **26** Jesucristopi creeq hermanokunan Macedonia *provincia lawpi, hinallataq Acaya provincia lawpi ima chay ofrendataqa huñuranku. Paykunan chaytaqa tukuy sonqonkuwan huñuranku, Jerusalén llaqtapi tiyaq wakcha hermanokunata yanapanankupaq. **27** Kay ofrendataqa huñuranku, manan obligasqa kasqankuraykuchu, aswanqa voluntariamenten. Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunaqa, huk law nacionniyoq runakunan karanku. Paykunamanmi Israel nacionniyoq hermanokuna, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. Chaymi chay Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunapaqqa, deberninku karan, Jerusalén llaqtapi Israel nacionniyoq hermanokunata yanapanankupaq, ima kaqninkuwanpas. **28** Noqaqa kay ofrenda apasqayta, Jerusalén llaqtapi hermanokunaman entregaruspayñan, España nación llaqtamanqa risaq. Saynaqa Españaman riq hinañan, qankunataqa visitamusqaykichis. **29** Hinaspapas noqaqa seguron kashani, qankunapa tiyasqaykichis Roma llaqtaman hamuspaysqa, Señorninchis Jesucristomanta allin yachachikuykunatan qankunamanqa yachachitamusqaykichis.

30 Khuyasqay wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, hinallataq Santo Espiritupa munakuyninpi iman, qankunataqa valekamuykichis, Diosmanta tukuy sonqoykichiswan noqapaq mañapuwanaykichispaq. **31** Saynallataqyá qankunaqa noqapaq mañapuwaychis, Israel nacionpi mana iñiq runakunamanta Diospuni waqaychaykuwananpaq, saynapi Jerusalén llaqtapi iñiqkunapaq ofrenda apasqaytapas, allinta chashkiwanankupaq. **32** Saynaqa Diosyá permitichun, qankunaman noqa visitaq hamunaypaq. Hinaspa chaypiña ancha kusikuywan, llapallanchis kallpanchanakuspanchis,

kushka allinta parlariykurusunchis. **33** Saynaqa hawkayay qokuq Diosyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén.

**Cartata tukuspa sapankama hermanokunata
Pablo saludasqanmanta**

16 **1** Qankunamanmi recomendakamuykichis Jesucristopi creeq hermananchis Febeta. Payqa Cencrea llaqtapi kaq iglesiapin diaconisa. **2** Paymi qankunaman hamushan; saynaqa sumaqtayá chashkiykuychis; hinaspa tukuy ima necesidadninkunapipas yanapaykuychis. Payqa hukkunatapas yanaparanmi; hinaspa asta noqatapas yanapawaranmi.

3 Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermananchis Priscilatapas, hinallataq qosan Aquilatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku. **4** Hinaspapas paykunaqa wañuytapas manan manchakurankuchu, vidayta salvawanankurayku. Chaymi noqaqa paykunawan ancha agradecisqa kashani. Saynallataqmi Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq llapallan iglesiakunapi hermanonchiskunapas, hermananchis Priscilamanta hinallataq qosan Aquilamantawan anchata agradecikunku. **5** Saynallataqyá hermananchis Priscilapa, hinallataq qosan Aquilapa wasinpi huñunakuq hermanokunatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataqyá ancha khuyakusqay hermanonchis Epenetotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Ichaqa paymi waq Asia *provincia lawpiqa, Jesucristopi creeq primer kaq cristiano karan.

6 Saynallataqyá hermananchis Mariatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa qankuna ukhupin allinta Diospa obranpi llank'aran.

7 Saynallataqyá hermanonchis Andronicotapas, hinallataq Juniastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunan kanku; hinaspapas noqawan kushkan preso karanku. Hinaspapas paykunaqa Señor Jesucristopin noqamanta aswan primertaraq iñikuranku. Saynallataqmi paykunaqa llapallan apostolkuna ukhupipas ancha allin respetasqa karanku.

8 Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermanonchis Ampliastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa ancha khuyakusqay amigoymi.

9 Saynallataqyá hermanonchis Urbanotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaran.

Saynallataqyá Estaquis sutiyoq khuyakusqay amigoytapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

10 Saynallataqyá hermanonchis Apelestapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi ñak'arishaspapas cheqaqtapuni Jesucristopi iñiran.

Saynallataqyá hermanonchis Aristobulopa llapallan familiantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

11 Saynallataqyá Israel nacionniyoq llaqtamasiy hermanonchis Herodiontapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataq hermanonchis Narcisopa familianmanta Jesucristopi creeqkunatapas, llapallankuta noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

12 Saynallataqyá hermanonchis Trifenata, hinallataq Trifosatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunanan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspanku, Diospaq allinta llank'aranku.

Saynallataqyá ancha khuyakusqanchis hermanonchis Persidatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paypas Jesucristomantan allin willakuykunata willakuspa, Diospaq allinta llank'aran.

13 Saynallataqyá hermanonchis Rufotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi tukuy sonqonwan Señorinchis Jesucristota qatikuran. Saynallataq hermanonchis Rufopa mamitantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqapaqqa mamitay hina karan.

14 Saynallataqyá hermanonchis Asincritotapas, Flegontetapas, Hermestapas, Patrobastapas, Hermastapas, hinallataq paykunawan kushka kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

15 Saynallataqyá hermanonchis Filologotapas, Olimpastapas, Nereotapas, Nereopa hermanantapas,

hermananchis Juliatapas, hinallataq paykunawan kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

16 Saynallataqyá qankunapurapas saludaykanakuychis huk ch'uuya much'aykuywan. Hinaspapas llapallan iglesiakunamanta wawqe pananchiskunan, qankunataqa saludamushasunkichis.

Cartapa tukukuyninmanta

17 Wawqe panaykuna, anchatan ruegoakuykichis, qankunaqa allintayá cuidakuychis, iglesia ukhupi ch'aqwata hatarichispa, qankunata peleanachiq runakunamanta. Paykunaqa Jesucristopa allin yachachikuyninkunapa contranpin yachachinku. Chayraykuyá qankunaqa paykunamanta karunchakuychis. **18** Sayna clase runakunaqa manan Señorninchis Jesucristotachu servishanku; aswanqa paykunapa munasqankuman hinallan imatapas ruwashanku. Chayraykun paykunaqa sumaq kusikuy palabrakunallawanña runakunata kusichispanku, wakin manaraq allinta entiendeq runakunata, Jesucristomanta aswan karunchashanku. **19** Ichaqa llapallan runakunan yachanku, qankunaqa cheqaqtapuni Diosta kasukuspa kawsasqaykichismanta. Sayna kawsasqaykichismi noqataqa anchata kusichiwan. Saynaqa allin kaqkuna ruwanaykichispaqyá ancha yachayniyoq kaychis; ichaqa mana allinkuna ruwanaykichispaqqa, ama yachayniyoq hinayá kaychis. **20** Ichaqa ñan p'unchaw chayamushanña, kikin Diospuni hawkayaypi kawsachiwananchispaq. Chay p'unchawmi Diosqa, diablota vencenqa; hinaspan qankunapa chaki sarunaykichisman churanqa. Saynaqa kikin Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá qankunapi kachun.

21 Noqawan yachachiq hermanonchis Timoteo, hinallataq Israel nacionmanta llaqtamasiykuna Lucio, Jasón, hinallataq Sosípater wawqenchispiwan iman, qankunaman saludota apachimushasunkichis.

22 Noqa Tercio sutiyoq runan, apóstol Pablo dictawaqtiin, kay cartata escribimushani. Chaymi noqapas qankunata, Jesucristopa sutinpi saludamuykichis.

23 Saynallataqmi Jesucristopi creeq hermanonchis Gayopas, qankunata saludamusunkichis. Noqa (Pablon) paypa

wasinpi alojaska kashani. Paypa kay wasinpin Jesucristopi creeqkunaqa huñunakushanku.

Saynallataqmi hermanonchis Erastopas saludamusunkichis. Payqa kay llaqtapa tesoreronmi. Saynallataqmi Cuarto sutiyoq hermanonchispa saludamusunkichis.

24 {Señorninchis Jesucristopa ancha khuyakuyninyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén}.

Pablo cartata escribiyta tukuruspa Diosta adorasqanmanta

25 Diosyá ancha alabaska kachun. Paymi iñiykiykichispi allinta sayachisunkichis, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaywan. Chay allin willakuymi ñawpaqmantapacha unay tiempo pakasqa hina karan. **26** Ichaqa Diosmi kunan chay pakasqa hina *planninkunata reqsichiwanchis, ñawpaq tiempopi *profetakunapa escribisqantakama. Saynapin wiñay kawsayniyoq Diosqa kamachiran, huk law nacionniyoq llapallan runakunapas Diospa chay pakasqa hina planninta yachaspanku, paykunapas Diospi creespa, payta kasukunankupaq.

27 ¡Ichaqa kunanyá, Jesucristopa yanapayninwan, sapallan ancha yachayniyoq Diosta, alabasunchis! Amén.